

**DE LITURGIE EN FORMULIEREN
VOOR
DE EREDIENST IN DE GEMEENTEN**

**DE DORDTSE LEERREGELS
OF
VIJF ARTIKELEN TEGEN DE REMONDSTRANTEN**

**VASTGESTELD OP DE NATIONALE SYNODE TE
DORDTRECHT**

1618 - 1619

Voor de

Nederlandse Hervormde / Gereformeerde Kerken

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2017**

INHOUD

- 1. Formulier om de Heiligen Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gelovigen.**
- 2. Formulier om het Heilig Avondmaal te houden**
- 3. Formulier om de dienaars des Woords te bevestigen**
- 4. Formulier om ouderlingen en diakenen te bevestigen; hetzij beide tegelijk, of elk afzonderlijk, naar gelegenheid.**
- 5. Formulier om de huwelijken staat voor de gemeente van Christus te bevestigen**

- 6. De algemene Belijdenisgeschriften**
 - Apostolische Geloofsbelijdenis
 - Geloofsbelijdenis van Nicea
 - Geloofsbelijdenis van Athanasius

DE DORDTSE LEERREGELS

1. Formulier om de Heiligen Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gelovigen.

De hoofdsom van de leer des Heiligen Doops is in deze drie stukken begrepen:

Eerstelijk, dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren en daarom kinderen des toorns zijn, zodat wij in het rijk Gods niet kunnen komen, tenzij wij van nieuws geboren worden. Dit leert ons de ondergang en besprenging met het water, waardoor ons de onreinheid onzer zielen wordt aangewezen; opdat wij vermaand worden, een mishagen aan onszelf te hebben, ons voor God te verootmoedigen, en onze reinigmaking en zaligheid buiten onszelf te zoeken.

Ten tweede, betuigt en verzegelt ons de Heilige Doop de afwassing der zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.

- Want als wij gedoopt worden in den naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt, en daarom van alle goed ons verzorgen, en alle kwaad van ons weren, of ten onzen beste keren wil.
- En als wij in den Naam des Zoons gedoopt worden, zo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap Zijns doods en Zijner wederopstanding inlijvende, also dat wij van al onze zonden bevrijd, en rechtvaardig voor God gerekend worden.
- Desgelijks als wij gedoopt worden in den Naam des Heiligen Geestes, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig Sacrament, dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toe-eigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk, de afwassing onzer zonden, en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.

Ten derde, overmits in alle verbonden twee delen begrepen zijn, zo worden wij ook weder van God door den Doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid, namelijk, dat wij dezen enigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten, de wereld verlaten, onze oude natuur doden, en in een nieuw Godzalig leven wandelen.

En als wij soms uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonde blijven liggen, overmits de Doop een zegel en ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond der genade met God hebben.

En hoewel onze kinderen deze dingen niet verstaan, zo mag men ze nochtans daarom van den Doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden; gelijk God spreekt tot Abraham, den Vader aller gelovigen, en overzulks mede tot ons en onze kinderen, zeggende, Gen. 17:7: *Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uwen zede na u.*

Dit betuigt ook Petrus, Hand. 2:39, met de woorden: *Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.*

Daarom heeft God voormaals bevolen hen te besnijden, hetwelk een zegel des verbonds en der gerechtigheid des geloofs was; gelijk ook Christus hen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend heeft; Mark. 10:16.

Dewijl dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is, zo zal men de jonge kinderen, als erfgenamen van het rijk Gods en van Zijn verbond, dopen; en de ouders zullen gehouden zijn hun kinderen, in het opwassen hiervan breder te onderwijzen.

Opdat wij dan deze heilige ordening Gods, tot zijn eer, tot onzen troost en tot stichting der gemeente uitrichten mogen, zo laat ons zijn heiligen naam aldus aanroepen:

O almachtige, eeuwige God: Gij die naar uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met den zondvloed gestraft hebt, en den gelovigen Noach, zijn acht zielen, uit uw grote barmhartigheid behouden en bewaard; Gij, die den verstokten Farao met al zijn volk in de Rode Zee verdrongen hebt, en uw volk Israël droogvoets daardoor geleid, door hetwelk de Doop beduid werd; wij bidden U, bij uw grondeloze barmhartigheid, dat Gij deze kinderen genadiglijk wilt aanzien, en door uw Heiligen Geest uw Zoon Jezus Christus inlijven; opdat zij met Hem in zijn dood begraven worden, en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven; opdat zij hun kruis, Hem dagelijks navolgende, vrolijk dragen mogen, Hem aanhangende met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde; opdat zij dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om uwentwil, getroost, verlaten, en ten laatsten dage voor den rechterstoel van Christus, uw Zoon, zonder verschrikken mogen verschijnen, door Hem, onzen Heere Jezus Christus, uw Zoon, die met U en de Heiligen Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Vermaning aan de Ouders, en die mede ten Doop komen.

Geliefden in den Heere Christus, gij hebt gehoord, dat de Doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen; daarom moeten wij hem tot dat einde, en niet uit gewoonte of bijgelovigheid gebruiken. Opdat het dan openbaar worde, dat gij alzo gezind zijt, zult gij van uwentwege hierop ongeveer antwoorden:

Eerstelijk, hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja, aan de verdoemenis zelf onderworpen, of gij niet bekent, dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente, behoren gedoopt te wezen?

Ten andere, of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament, en in de Artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, en in de Christelijke Kerk alhier geleerd wordt, niet bekent, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen?

Ten derde, of gij niet belooft en u voorneemt, deze kinderen, als zij tot hun verstand zullen gekomen zijn, waarvan gij vader (moeder) of getuige zijt, in de voorzeide leer naar uw vermogen te onderwijzen, of te doen (en te helpen) onderwijzen?

Antwoord: Ja

Daarna bij het dopen spreekt de Dienaar des Goddelijken Woords aldus:

N. Ik doop u in de Naam des Vaders en des Zoons, en des Heiligen Geestes

Dankzegging.

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door uw Heiligen Geest tot lidmaten van uw eniggeboren Zoon, en alzo tot uw kinderen aangenomen hebt, en ons dit met den Heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt. Wij bidden U ook, door Hem Uw lieve Zoon, dat Gij deze gedoopte kinderen met Uw Heiligen Geest altijd wilt regeren, opdat zij christelijke en Godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen; opdat zij Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hun en ons allen bewezen hebt, mogen bekennen, en in alle gerechtigheid, onder onzen enigen Leraar, Koning en Hogepriester, Jezus Christus, leven, en vromelijk tegen de zonde, de duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen mogen; om U, en uw Zoon Jezus Christus, mitsgaders de Heilige Geest, de enigen en waarachtige God, eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.

2. Formulier om het Heilig Avondmaal te houden

Geliefden in de Heere Jezus Christus,

Hoort aan de woorden der inzetting van het Heilig Avondmaal van onzen Heere Jezus Christus, welke ons beschrijft de heilige apostel Paulus, I Kor. II:23-29.

Ik heb van de Heere ontvangen, hetgeen ik ook u overgegeven heb, dat de Heere Jezus in de nacht in welken Hij verraden werd, het brood nam, en als Hij gedankt had, brak Hij het en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook de drinkbeker na het eten des Avondmaals, en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zo verkondigt de dood des Heeren, totdat Hij komt.

Zo dan, wie onwaardig dit brood eet, of de drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren. Maar de mens beproeve zichzelf, en ete also van het brood en drinke van de drinkbeker. Want die onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren.

I. Opdat wij nu tot onzen troost des Heeren Avondmaal mogen houden, is ons vóór alle dingen nodig:

- dat wij ons tevoren recht beproeven;
- ten andere dat wij het tot dat einde richten, waartoe het de Heere Christus verordineerd en ingesteld heeft, namelijk tot Zijn gedachtenis.

De waarachtige beproeving van onszelf bestaat in deze drie stukken:

- Ten eerste bedenke een iegelijk bij zichzelf zijn zonden en vervloeking, opdat hij zichzelf mishage, en zich voor God verootmoedige; aangezien de toorn Gods tegen de zonde zó groot is, dat Hij die (eer Hij ze ongestraft liet blijven) aan Zijn lieven Zoon Jezus Christus met de bitteren en smadelijke dood des kruises gestraft heeft.
- Ten andere onderzoekte een iegelijk zijn hart of hij ook deze gewisse belofte Gods gelooft, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn, en de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn eigene toegerekend en geschonken is, ja zo volkomen, alsof hij zelf in eigen persoon voor al zijn zonden betaald, en alle gerechtigheid volbracht had.
- Ten derde onderzoekte een iegelijk zijn consciëntie of hij ook gezind is, voortaan met zijn ganse leven waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen, en voor het aangezicht Gods oprecht te wandelen; insgelijks of hij zonder enige geveinsdheid (alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende) een ernstig voornemen heeft, om van nu voortaan in waarachtige liefde en enigheid met zijn naasten te leven.

Allen dan die also gezind zijn, die wil God gewis in genade aannemen, en voor waardige medegenoten van de tafel Zijns Zoons Jezus Christus houden. Daarentegen die dit getuigenis in hun harten niet gevoelen, die eten en drinken zichzelf een oordeel. Waarom wij ook, naar het bevel van Christus en van de apostel Paulus, allen die zich met deze navolgende ergerlijke zonden besmet weten, vermanen van de tafel des Heeren zich te onthouden, en hun verkondigen dat zij geen deel in het Rijk van Christus

hebben; als daar zijn: alle afgodendienaars; allen die verstorven heiligen, engelen of andere schepselen aanroepen; allen die de beelden eer aandoen; alle tovenaars en waarzeggers, die vee of mensen, mitsgaders andere dingen, zegenen, en die aan zulke zegening geloof hechten; alle verachters van God, van Zijn Woord, en van de Heilige Sacramenten; alle godslasteraars; allen die tweedracht, sekten en muiterij in kerken en wereldlijke regeringen begeren aan te richten; alle meinedigen; allen die hun ouders en overheden ongehoorzaam zijn; alle doodslagers, kijvers, en die in haat en nijd tegen hun naasten leven; alle echtbrekers, hoereerders, dronkaards, dieven, woekeraars, rovers, spelers, gierigaards; en al degenen, die een ergerlijk leven leiden. Deze allen, zolang zij in zulke zonden blijven, zullen zich van deze spijze (welke Christus alleen voor Zijn gelovigen verordineerd heeft) onthouden, opdat hun gericht en verdoemenis niet des te zwaarder worde.

Maar dit wordt ons, geliefde broeders en zusters, niet voorgehouden om de verslagen harten der gelovigen kleinmoedig te maken, alsof niemand tot het Avondmaal des Heeren gaan mocht, dan die zonder enige zonde ware. Want wij komen niet tot dit Avondmaal om daarmede te betuigen dat wij in onszelf volkomen en rechtvaardig zijn; maar integendeel, aangezien wij ons leven buiten onszelf in Jezus Christus zoeken, zo bekennen wij daarmede dat wij midden in de dood liggen. Daarom, al is het dat Wit nog vele gebreken en ellendigheid in ons bevinden, als namelijk: dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons ook met zulken ijver om God te dienen niet begeven, als wij schuldig zijn; maar dagelijks met de zwakheid onzes geloofs, en de boze lusten onzes views te strijden hebben; nochtans, omdat ons (door de genade des Heiligen Geestes) zulke gebreken van harte leed zijn, en wij begeren tegen ons ongeloof te strijden en naar alle geboden Gods te leven; zo zullen wij gewis en zeker zijn dat geen zonde noch zwakheid, die nog (tegen onzen wil) in ons overgebleven is, ons kan hinderen dat ons God niet in genade zou aannemen, en alzo dezer hemelse spijze en drank waardig en deelachtig maken.

II. Ten andere, laet ons nu ook overdenken, waartoe ons de Heere Zijn Avondmaal heeft ingezet: namelijk, *dat wij zulks doen zouden tot Zijn gedachtenis*. Maar aldus zullen wij Zijner daarbij gedenken:

Eerstelijk, dat wij ganselijk in onze harten vertrouwen dat onze Heere Jezus Christus (naar luid van de beloften, die de voorvaderen in het Oude Testament van de beginne af geschied zijn) van de Vader in deze wereld gezonden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen, de toorn Gods (onder welken wij eeuwig hadden moeten verzinken) van het begin Zijner menswording tot het einde Zijns levens op aarde voor ons heeft gedragen, en alle gehoorzaamheid en gerechtigheid der Goddelijke wet voor ons heeft vervuld; voornamelijk toen Hem de last van onze zonden, en van de toorn Gods, het bloedige zweet in de Hof uitgedrukt heeft; waar Hij gebonden werd, opdat Hij ons zou ontbinden; daarna ontelbare snoodheden geleden heeft, opdat wij nimmermeer te schande zouden worden; onschuldig ter dood veroordeeld is, opdat wij voor het gericht Gods zouden vrijgesproken worden; ja Zijn gezegend lichaam aan het kruis heeft laten nagelen, opdat Hij het handschrift onzer zonden daaraan zou hechten; en heeft alzo de vervloeking van ons op Zich geladen, opdat Hij ons met Zijn zegening vervullen zou: en heelt Zich vernederd tot in de aller-diepste versmaadheid en angst der hel met lichaam en ziel, aan het hout des kruises, toen Hij riep met luider stem: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?* opdat wij tot God zouden genomen, en nimmermeer van Hem verlaten worden; en heeft eindelijk met Zijn dood en bloedstorting het nieuwe en

eeuwige Testament, het verbond der genade en der verzoening, besloten, toen Hij zeide: *Het is volbracht.*

En opdat wij vast zouden geloven dat wij tot dit genadeverbond behoren, nam de Heere Jezus in Zijn laatste Avondmaal het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het en gaf het Zijn discipelen, en zeide: *Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, hetwelk voor u gegeven wordt: doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks, na het Avondmaal, nam Hij de drinkbeker, en gedankt hebbende gaf hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit; deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed, hetwelk voor u en voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden; doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis.*

Dat is: zo dikwijls als gij van dit brood eet, en van dezen beker drinkt, zult gij daardoor, als door een gewisse gedachtenis en pand, vermaand en verzekerd werden van deze Mijn hartelijke liefde eis trouw jegens u, dat Ik voor (daar gij anders de eeuwige dood hadden moeten sterven) Mijn lichaam aan het hout des kruises in de dood geve, en Mijn bloed vergiete, en uw hongerige en dorstige zielen met dit Mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven spijs en lave, even zeker als een iegelijk dit brood voor zijn ogen gebroken, en deze beker hens gegeven wordt, en gij die tot Mijn gedachtenis met uw mond eet en drinkt.

Uit deze inzetting des Heiligen Avondmaals van onze Heere Jezus Christus zien wij, dat Hij ons geloof en betrouwen op Zijn volkomen offerande (die eenmaal aan het kruis geschied is) als op de enigen grond en fundament onzer zaligheid wijst, waar Hij onze hongerige en dorstige zielen tot een waarachtige spijs en drank des eeuwigen levens geworden is. Want door Zijn dood heeft Hij de oorzaak van onze eeuwige honger en kommer, namelijk de zonde, weggenomen, en ons de levendmakende Geest verworven; opdat wij door die Geest (Die in Christus, als in het Hoofd, en in ons als Zijn lidmaten woont) met Hem waarachtige gemeenschap zouden hebben, en al Zijn goederen, het eeuwige leven, de gerechtigheid en de heerlijkheid, deelachtig worden.

Daarbij dat wij ook door de zelfde Geest onder elkander als lidmaten van één lichaam, in waarachtige broederlijke liefde verbonden worden; gelijk de heilige apostel spreekt: *Eén brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen eens broods deelachtig zijn.* Want gelijk uit vele graankorrels één meel gemalen en één brood gebakken wordt, en uit vele bezen, samengeperst zijnde, één wijn en drank vliet en zich ondereen vermengt; also zullen wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, door broederlijke liefde, ons Christus onze lieve Zaligmakers wil, Die ons tevoren zo uitnemend heeft liefgehad, allen tezamen één lichaam zijn, en zulks niet alleen met woorden, maar ook met de daad jegens elkander bewijzen.

Daartoe helpe ons de almachtige, barmhartige God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, door Zijn Heiligen Geest. Amen.

Opdat wij dan dit alles mogen verkrijgen, laat ons onszelf voor God verootmoedigen, en Hem met waarachtig geloof om Zijn genade aanroepen:

Barmhartige God en Vader, wij bidden U dat Gij in dit Avondmaal (waarin wij oefenen de heerlijke gedachtenis van de bitteren dood van Uw lieve Zoon Jezus Christus) door Uw Heilige Geest in onze harten wilt bewerken dat wij ons met waarachtig vertrouwen aan Uw Zoon Jezus Christus hoe langer hoe meer overgeven, opdat onze bezwaarde en verslagen harten met Zijn waarachtig lichaam en bloed, ja met Hem, waarachtig God en mens, het enige hemelse Brood, door de kracht des Heiligen Geestes gespijsd en

gelaafd worden; en dat wij niet meer in onze zonden, maar Hij in ons en wij in Hem leven, en zo waarachtiglijk het nieuwe en eeuwige Testament en Verbond der genade deelachtig zijn mogen, dat wij niet twijfelen of Gij zult eeuwiglijk onze genadige Vader zijn, ons onze zonden nimmermeer toerekenende, eis met alle dingen aan lichaam en ziel verzorgende, als Uw lieve kinderen en erfgenamen.

Verleen ons ook Uw genade dat wij, getroost ons kruis op ons nemende, onszelven verloochnen, onze Heiland belijden, en in alle droefenis met een opgeheven hoofd onze Heere Jezus Christus uit de hemel verwachten, waar Hij onze sterfelijke lichamen aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijk maken, en ons tot Zich nemen zal in eeuwigheid. Verhoor ons, o God en barmhartige Vader, door Jezus Christus, Die ons aldus heeft leren bidden:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

In leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid.

Wil ons ook door dit Heilig Avondmaal sterken in het algemeen ongetwijfeld Christelijk geloof, waarvan wij belijdenis doen met mond en hart, sprekende: Ik geloof in God de Vader, de almachtige Schepper des hemels en der aarde.

En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onzen Heere;

Die ontvangen is van de Heilige Geest; geboren uit de maagd Maria;

Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle ten derden dage wederom opgestaan van de doden.

Opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders; vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heiligen Geest.

Ik geloof een heiliger, algemene, Christelijke Kerk.

De gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden; wederopstanding des vleses;

En een eeuwig leven. Amen.

Opdat wij dan met het waarachtige hemelse Brood Christus gespijzigd mogen worden, zo laat ons met onze harten Met aan het uiterlijke brood en wijn blijven hangen; maar onze harten opwaarts in de hemel verheffen, waar Jezus Christus is, onze Voorspraak, ter rechterhand Zijns hemelsen Vaders, waarheen ons ook de artikelen van ons Christelijk geloof wijzen; niet twijfelende, of wij zullen zo waarachtiglijk door de werking des Heiligen Geestes met Zijn lichaam en bloed aan onze zielen gespijzigd en gelaafd worden, als wij het heilige brood en drank tot Zijn gedachtenis ontvangen.

Bij het breken en uitdelen van het brood spreekt de dienaar:

Het brood, dat wij breken, is de gemeenschap des lichaams van Christus.

Neemt, eet gedenkt en gelooft dat het lichaam onzes Heeren Jezus Christus gebroken is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.

En als hij de drinkbeker geeft: *De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is de gemeenschap des bloeds van Christus. Neemt, drinkt allen daaruit, gedenkt en gelooft dat het dierbaar bloed onzes Heeren Jezus Christus vergoten is tot een volkomen verzoening van al onze zonden.*

Terwijl men communiceert, zal men stichtelijk zingen of sommige kapitelen lezen ter gedachtenis van het lijden van Christus, als Jes. 53, Joh. 6, 13, 14, 15, 16, 17, 18, of dergelijke.

De bediening geëindigd zijnde, zal de dienaar spreken:

Geliefden in de Heere, dewijl de Heere nu aan Zijn tafel onze zielen gespijzigd heeft, zo laat ons altezamen Zijn Naam met dankzegging prijzen; en een iegelijk spreke in zijn hart aldus, Ps. 103:

1. Loof den HEERE, mijn ziel, en al wat binnen in mij is, Zijn heiligen Naam.
2. Loof den HEERE, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden;
3. Die al uw ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest
4. Die we leven verlost van het verderf; Die u kroont met goedertierenheid barmhartigheden.
8. Barmhartig en genadig is de HEERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid.
9. Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwig de toorn behouden.
10. Hij doet ons niet naar onze zonden en vergelt ons niet naar onze ongerechtigheden.
11. Want zo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijn goedertierenheid geweldig over degenen, die Hem vrezen.
12. Zo ver het oosten is van het westen, zo ver doet Hij onze overtredingen van ons.
13. Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de HEERE over degenen, die Hem vrezen.

Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, en ons alles met Hem geschonken. Daarom, bevestigt God daarmee Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren, zo zullen wij ook veel meer door Hem behouden worden van Zijn toorn, nadat wij door Zijn bloed gerechtvaardigd zijn. Want indien wij met God verzoend zijn door de dood Zijns Zoons, toen wij nog vijanden waren, veel meer zullen wij behouden worden door Zijn leven nadat wij met Hem verzoend zijn. Daarom zal mijn mond en hart des Heeren lof verkondigen, van nu aan tot in der eeuwigheid. Amen.

O barmhartige God en Vader, wij danken U van ganser harte, dat Gij uit grondeloze barmhartigheid ons Uw eniggeboren Zoon tot een Middelaar en offer voor onze zonden, en tot een spijze en drank des eeuwigen levens geschonken hebt; en dat Gij ons geeft een waarachtig geloof, waardoor wij zulke Uw weldaden deelachtig worden. Gij hebt ons ook, tot sterking daarvan, door Uw lieve Zoon Jezus Christus het Heilig Avondmaal laten instellen en verordenen.

Wij bidden U, o getrouwe God en Vader, dat Gij door de werking Uws Heiligen Geestes de gedachtenis van onze Heere Jezus Christus en de verkondiging van Zijn dood, ons tot dagelijks toenemen in het rechte geloof, en in de zalige gemeenschap van Christus wilt laten gedijen; door Hem, Uw lieve Zoon Jezus Christus; in Wiens Naam wij onze gebeden besluiten, gelijk Hij ons geleerd heeft, zeggende:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden,, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

En leid ons niet in verzoek maar verlos ons van den boze.

Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

De dienaar geeft een Psalm op om te zingen, waarna de aanzittende gasten naar hun zitplaats terugkeren.

3. Formulier om de dienaars des Woords te bevestigen

Na de voleinding van de predicatie en het gewone gebed zal de dienaar des Woords aldus spreken tot het volk.

Geliefde broeders, het is u bekend hoe wij nu tot drie onderscheiden reizen de naam van onze medebroeder N., hier tegenwoordig, openlijk voorgesteld hebben om te vernemen of iemand wat had, hetzij zijn leer of zijn leven aangaande, waarom hij niet zou mogen bevestigd worden in de dienst des Woords. Het is nu also dat ons niemand is verschenen, die iets wettigs voorgebracht heeft tegen zijn persoon; waarom wij thans in de Naam des Heeren zullen voortvaren tot zijn bevestiging.

Daartoe zult gij, N., en allen die hier tegenwoordig zijt, vooraf alle dingen aanhoren uit het Woord Gods een korte verklaring van de inzetten en het ambt der herders of dienaars des Woords.

Alwaar eerstelijk valt op te merken dat God, onze hemelse Vader, willende uit het verdorven menselijk geslacht een gemeente roepen en vergaderen ten eeuwigen leven, door een bijzondere genade daartoe gebruikt de dienst van mensen. Hierom zegt Paulus, Eféze 4, dat de Heere Christus gegeven heeft sommigen tot apostelen, en sommigen tot profeten en sommigen tot evangelisten, en sommigen tot Herders en leraars, tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus. Daar zien wij dat de heilige apostel onder anderen zegt dat het herdersambt een instelling van Jezus Christus is. Wat nu dit heilig ambt medebrengt, kunnen wij lichtelijk uit de naam zelven afleiden. Want gelijkerwijs het werk van een gewonen herder is, de kudde (die hem bevolen is) te weiden, te leiden, voor te staan en te regeren; also gaat het ook toe met deze geestelijke herders, die gesteld zijn over de gemeente, die God roept tot de zaligheid, en houdt ze als voor schapen Zijner weide. Nu is de weide, waarmede deze schapen geweid worden, niet anders dan de verkondiging des Goddelijken Woords, met de aanklevende bediening der gebeden en der Heilige Sacramenten. Hetzelfde Woord Gods is ook de staf waarmede deze kudde geleid en geregeerd wordt. Dienvolgens is het openbaar dat het ambt der herders of der dienaars des Woords is:

Eerstelijk, dat zij des Heeren Woord, door de Schriften der Profeten en Apostelen geopenbaard, grondig en oprechtelijk aan hun volk zullen voordragen, en het toeëigenen, zo in het algemeen als in het bijzonder, tot nuttigheid der toehoorders, met onderwijzen, vermanen, vertroosten en bestraffen, naar eens iegelijks behoefte, verkondigende de bekering tot God, en de verzoening met Hem door het geloof in Jezus Christus, en wederleggende met de Heilige Schrift alle dwalingen en ketterijen, die tegen deze zuivere leer strijden. Dit alles wordt ons klaar te kennen gegeven in de Heilige Schrift; want de apostel Paulus zegt, dat dezen arbeiden in het Woord; en elders leert hij dat zulks moet geschieden naar de mate of regel des geloofs. Hij schrijft ook dat een herder aan het getrouwe of oprechte woord, dat naar de leer is, moet vasthouden, en dat recht snijden; insgelijks: die profeteert (dat is Gods Woord predikt), spreekt de mensen stichting en vermaning en vertroosting. Op een andere plaats stelt hij zichzelf aan de herders voor tot een voorbeeld, verklarende dat hij, is het openbaar en hij de huizen, geleerd en betuigd heeft de bekering tot God en het geloof in Jezus Christus. Maar inzonderheid hebben wij een zuivere beschrijving van het ambt van een dienaar des Evangelies 2 Kor. 5: 18, 19, 20, waar de apostel aldus spreekt: Al deze dingen zijn uit God, Die ons met Zichzelfen verzoend heeft door Jezus Christus, en ons (namelijk de apostelen en herders) de bediening der verzoening gegeven heeft. Want God was in

Christus de wereld met Zichzelven verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende en heeft het woord der verzoening in ons gelegd. Zo zijn wij dan gezanten (of ambassadeurs) van Christuswege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christuswege: Laat u niet God verzoenen. Belangende de wederlegging der onzuivere leer, zegt dezelfde apostel, Titus 1:9, dat een dienaar aan het Woord Gods moet vasthouden, om de tegensprekers te wederleggen, en de mond te stoppen.

Ten tweede is het ambt der herders, de openbare aanroeping van Gods Naam te doen vanwege de gehele gemeente. Want hetgeen de apostelen zeggen, Hand. 6:4: Wij zullen volharden in het gebed en in de bediening des Woords dat hebben deze herders met de apostelen gemeen. Waarop de heilige Paulus ziende, tot Timotheüs aldus spreekt: Vermaan dan voor alle dingen, dat gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle mensen; voor koningen en allen die in hoogheid zijn; enz.

Ten derde is hun ambt de Sacramenten te bedienen, die de Heere heeft ingesteld tot zegelen Zijner genade; gelijk blijkt uit het bevel, de apostelen door Christus gegeven, en de herders ook aangaande, Matth. 28 vs. 19: Doop hen in de Naam Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Insgelijks 1 Kor. 11:23: Want ik heb van de Heere ontvangen, hetgeen ik ook u overgegeven heb, dat de Heere Jesus in de nacht in welken Hij verraden werd, het brood nam; enz.

Ten laatste is het werk van de dienaars des Woords, de gemeente Gods in goede tucht en orde te houden en te regeren, op zulke manier als de Heere geordineerd heeft. Want Christus, Matth. 18:18, gesproken hebbende van de Christelijke straf, zegt tot Zijn apostelen aldus: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wren, En Paulus wil dat de dienaars hun eigen huis wel weten te regeren, dewijl zij anders niet voor de gemeente Gods zouden kunnen zorg dragen, noch die regeren. Dit is de oorzaak, waarom de herders in de Schrift ook genoemd worden huisverzorgers Gods, en bisschoppen, dat is, opzieners en wachters; want zij hebben opzicht over het huis Gods, waarin zij verkeren; teneinde aldaar alles met goede orde en betamelijkheid moge toegaan, en dat met de sleutelen des hemelrijks, die hun bevolen zijn, ontsluiting en toesluiting gedaan worst, volgens de last, hun van God gegeven.

Uit deze dingen kan men zien welk een heerlijk werk het herdersambt is, nademaal zo grote dingen daardoor uitgericht worden: ja hoe gans noodzakelijk het is om de mensen ter zaligheid te brengen. Hetwelk ook de oorzaak is waarom de Heere wil dat zulk een ambt altijd zal blijven. Want aldus spreekt Christus, Zijn apostelen uitzendende om deze heilige bediening te doen: *Zie, Ik ben met ulieden tot de voleinding der wereld*; waar men ziet dat het Zijn wil is dat deze heilige dienst (want de personen, die Hij daar aanspreekt, konden niet leven tot de voleinding der wereld) te allen tijde op aarde onderhouden worde. En hierom vermaant Paulus Timotheüs, hetgeen hij van hem gehoord had, aan getrouwe mensen te betrouwen, welke bekwaam zijn om anderen te leren. Gelijk hij ook dienvolgens Titus geordineerd hebbende tot een herder, hem voorts beveelt van stad tot stad ouderlingen en opzieners te stellen.

Dewijl dan ook wij, om dezen dienst in de Kerke Gods te onderhouden, nu een nieuwe dienaar des Woords in de dienst instellen en tot nog toe genoeg van het ambt der zodanigen gesproken hebben; zo zult gij, N., antwoorden op hetgeen u voorgehouden

zal worden, ten einde een iegelijk moge horen, dat gij gezind zijt de voorzeiden dienst, zoals het behoorlijk is, aan te nemen.

- En eerstelijk vraag ik u of gij gevoelt in uw hart dat gij wettig van Gods gemeente, en mitsdien van God Zelfen, tot dezen heilige dienst geroepen zijt?
- Ten tweede of gij de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments voor het enige Woord Gods en de volkomen leer der zaligheid houdt, en alle leringen verwerpt die daartegen strijden?
- Ten derde of gij belooft uw ambt, gelijk dit voorheen beschreven is, naar deze leer getrouwelijk te bedienen, en uw lering te versieren met een Godzalig leven; mede u onderwerpende aan de kerkelijke vermaning, volgens de gemene ordening der Kerken, indien gij in leer of leven u kwam te ontgaan?

Hierop zal hij antwoorden:

Ja ik, van ganser harte

En daarna zal de dienaar die hem dit afgevraagd heeft (of een ander dienaar zo er meer dienaars zijn) de hand op het hoofd leggen (deze ceremonie zal men niet gebruiken bij de bevestiging dergenen die tevoren gediend hebben) en aldus spreken:

God, onze hemelse Vader, Die u geroepen heeft tot deze heilige dienst, verlichte u door Zijn Geest, versterke door Zijn hand, en regere u zó in uw bediening, dat gij daarin behoorlijk en vruchtbaar moogt wandelen, tot grootmaking van Zijn Naam, en tot uitbreiding van het Rijk Zijns Zoons Jezus Christus. Amen.

Elke broeder die aan de handoplegging deelneemt spreekt een tekst uit.

Staande wordt de leraar toegezongen Psalm 134 vers 3 of een andere Psalm.

Daarna zal de dienaar van de stoel de bevestigde dienaar en vervolgens de ganse gemeente, aldus vermanen:

Zo heb dan nu, geliefde broeder en mededienaar in Christus, acht op uzelf en op de gehele kudde, over dewelke de Heilige Geest tot een opziener gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed. Heb Christus lief, en weid Zijn schapen, hebbende opzicht daarover, niet uit bedwang, maar gewillig; noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar als een voorbeeld der kudde geworden zijnde. Wees een voorbeeld der gelovigen, in het woord, in wandel, in liefde, in de Geest, in geloof, in reinheid. Houd aan in het lezen, in het vermanen, in het leren; en verzuim de gave niet, die u gegeven is. Bedenk deze dingen, en wees hierin bezig, opdat uw toenemen openbaar zij in alles. Heb acht op de leer, en volhard daarin. Lijd geduldig alle lijden en verdrukking, als een goed krijgsknecht van Christus. Deze dingen doende, zult gij en uzelf behouden, en die u horen. En als de overste Herder verschenen zal zijn, zo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.

En gijlieden ook, geliefde Christenen, ontvangt deze uw dienaar in de Heere met alle blijdschap, en houdt de zodanigen in grote waarde. Gedenkt dat God Zelf u door hem aanspreekt en bidt. Neemt dan het woord aan, hetwelk hij u volgens de Heilige Schrift zal verkondigen, niet als der mensen woord maar (gelijk het waarlijk is) als Gods

Woord. Laat u lieflijk en aangenaam zijn de voeten dergenen, die vrede verkondigen, die het goede verkondigen. Zijt uw voorgangeren gehoorzaam; want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen niet vreugde, en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig. Dit doende, zal het geschieden, dat de vrede Gods zal komen in uw huizen, en dat gijlieden, die dezen aanneemt in de naam eens profeten, eens profeten loon zult ontvangen, en door zijn woord in Christus gelovende, door Christus zult beërven het eeuwige leven.

Doch aangezien niemand tot iets van al deze dingen van zichzelf bekwaam is, zo laat ons God aldus met dankzegging bidden:

Barmhartige Vader,

Wij danken U, dat het U belijft uit het verloren menselijk geslacht, door de dienst der mensen U een gemeente te vergaderen ten eeuwigen leven; én dat gij de Kerk hier ter plaatse nog zo genadiglijk voorzien hebt met een getrouwe dienaar.

Wij bidden U, wil hem door Uw Geest hoe langer hoe bekwamer maken tot de dienst, waartoe Gij hem bereid en geroepen hebt, hem openende het verstand, om Uw Heilige Schrift te verstaan, en hem sprake gevende tot opening zijns monds, om met vrijmoedigheid de verborgenheden des Evangelies te kennen te geven, en te bedienen. Begaaf hem met wijsheid en kloekheid, om het volk, waarover hij gesteld is, recht te regeren, en in Christelijke vrede te onderhouden, ten einde Uw Kerk onder zijn bediening, en door Zijn goeden voorgang, toeneme in menigte en in deugden.

Verleen hem kloekmoedigheid in alle voorvallende moeiten en zwarigheden, die hem in zijn dienst zullen ontmoeten; opdat hij, door de troost Uws Geestes gesterkt zijnde, en ten einde toe standvastig blijvende, met de getrouwe dienstknechten ontvangen worde in de vreugde zijns Heeren.

Wil ook min dit volk en deze gemeente Uw genade verlenen, dat zij zich behoorlijk gedragen jegens dezen hun herder, hem erkennende als van U gezonden; zijn leer aannemende met alle eerbied, en aan zijn vermaning zich onderwerpende; ten einde zij, door zijn woord in Christus gelovende, des eeuwigen levens deelachtig mogen worden. Verhoor ons, o Vader, door Uw lieven Zoon, Die ons aldus heeft leren bidden:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden,, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

En leid ons niet in verzoek maar verlos ons van den boze.

Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

4. Formulier om ouderlingen en diakenen te bevestigen; hetzij beide tegelijk, of elk afzonderlijk, naar gelegenheid.

Geliefde Christenen,

Gij lieden weet hoe wij nu tot onderscheiden reizen u voorgedragen hebben de namen van onze tegenwoordige medebroeders, die tot de dienst van het ouderlingschap en van het diakenschap dezer gemeente verkoren zijn, om te vernemen of iemand wat had, waarom zij in hun ambt niet zouden behoren bevestigd te worden.

Het is nu alzo, dat voor ons niemand is verschenen, die iets wettigs legen ben voorgebracht heeft; waarom wij thans in de Naam des Heeren tot de bevestiging zullen voortvaren.

Om hiertoe te komen, zult gij, broeders die men bevestigen zal, en voorts allen die hier tegenwoordig zijt, vooreerst aanboren, uit het Woord Gods, een korte verklaring van de instelling en het ambt der ouderlingen en diakenen.

Belangende de **ouderlingen** is aan te merken, dat het woord ouderling of oudste (hetwelk uit het Oude Testament is genomen, en een persoon betekent, die in een aanzienlijk ambt van regering over anderen gesteld is) toegeschreven wordt aan tweeërlei personen, die in de Kerk van Jezus Christus dienen. Want de apostel zegt: *De ouderlingen, die wel regeren, zullen dubbele eer waardig geacht worden voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer.* Daar ziet men dat in de apostolische Kerk twee soorten van ouderlingen zijn geweest, waarvan de eersten hebben gearbeid in het Woord en de leer, en de anderen niet. De eersten waren de dienaars des Woords en herders, die het Evangelie verkondigden en de Sacramenten bedienden; maar de anderen, die niet in het Woord arbeidden, en nochtans mede in de gemeente dienden, droegen een bijzonder ambt; dat zij namelijk over de Kerk opzicht hadden, en die regeerden, met de dienaars des Woords; want Paulus, Rom. 12:8, gesproken hebbende van het leerambt, en ook van het ambt der uitdeling of diakenschap, spreekt daarna van dezen dienst afzonderlijk, zeggende: Die een voorstander is, dat hij zulks doe in naarstigheid.

Insgelijks op een andere plaats vermeldt hij onder de gaven en ambten, die God in de gemeente gesteld heeft: de regering. Zo is dan deze soort van dienaars de anderen, die het Evangelie prediken, tol hulp en bijstand, gelijk in het Oude Testament de gemene Levieten in de dienst des tabernakels de priesters bijgevoegd waren, als medehelpers in hetgeen de priesters alleen niet hadden kunnen doen: blijvende nochtans die ambten altijd onderscheiden.

Bovendien is het goed, dat hij de dienaars des Woords zodanige mannen tot mederegeerders gevoegd worden ten einde daardoor uit de gemeente Gods te meer geweerd worde alle tirannie en heerschappij, die lichter kan inbreken, wanneer bij een alleen, of bij zeer weinigen, de regering staat. En alzo maken de dienaars des Woords en de ouderlingen tezamen een college of gezelschap, zijnde als een Raad der Kerk en vertonende de gehele gemeente; waarop de Heere Christus ziet, wanneer Hij zegt: *Zeg het der gemeente;* hetwelk geenszins verstaan kan worden van alle lidmaten der gemeente ieder in het bijzonder, maar zeer bekwamelijk van degenen die de gemeente, waarvan zij verkoren zijn, regeren.

- Zo is dan ten eerste het ambt der ouderlingen, niet de dienaars des Woords, opzicht te hebben over de gemeente, die hun bevolen is; naarstiglijk toe te zien, of een iegelijk zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en in wandel; die zich onstichtelijk gedragen, te vermanen. en te verhoeden dat de Sacramenten onthei-

ligd worden, zoveel mogelijk is; ook mede tegen de onboetvaardigen, volgens de Christelijke discipline of kerkelijke tucht, te handelen, en de boetvaardigen weder in de schoot der Kerk te ontvangen; gelijk niet alleen blijkt uit de voormelde uitspraak van Christus, maar ook uit meer andere uitspraken der Schrift, dat deze dingen niet staan hij ben of twee personen alleen, maar bij velen die daartoe gesteld zijn.

- Ten tweede, naardien de apostel beveelt dat onder de Christenen alles betamelijk en ordelijk zal toegaan, en niemand anders dan door wettige beroeping in de Kerk van Christus behoort te dienen, volgens de Christelijke ordinantie daarvan zijnde; zo is mede het werk der ouderlingen daarop acht te nemen, en in alle voorvallende zaken, die de welstand en de goede orde der Kerk betreffen, niet goeden raad de dienaars des Woords behulpzaam te zijn; ja ook met raad en troost alle gemene Christenen te dienen.
- Ten derde is hun ambt. inzonderheid mede toezicht te nemen op de lering en de wandel der dienaars des Woords, ten einde alles tot stichting der Kerk gericht moge worden, en dat geen vreemde leer worde voorgesteld, volgens hetgeen wij lezen Hand. 20.28, waar de apostel vermaant naarstige wacht te houden tegen de wolven, die in de schaapskooi van Christus mochten komen. Om hetwelk te doen, de ouderlingen schuldig zijn Gods Woord naarstig te doorzoeken, en zichzelf gedurig te oefenen in de overlegging van de verborgenheden des geloofs.

Aangaande **de diakenen** kunnen wij van hun oorsprong en instelling lezen in de Handelingen der Apostelen. Aldaar vinden wij dat in het begin de apostelen zelden de bediening der anten gehad hebben; aan wier voeten gelegd werd de prijs der verkochte goederen; en aan een iegelijk werd uitgedeeld, naar dat elk van node had. Maar alzo daarna een murmurering ontstond, omdat de weduwen der Grieken in de dagelijkse bediening overgeslagen werden; zo zijn door de vermaning der apostelen mannen gekozen geworden, die eigenlijk hun werk van de bediening der armen maken zouden, opdat de apostelen in het gebed en in de bediening des Woords te beter mochten volharden. En dit is van dien tijd af onderhouden geweest in de Kerk, gelijk blijkt uit Romeinen 12:8, alwaar de apostel, van dezen dienst sprekende, zegt dat degenen, die uitdelen, zulks doen zullen in eenvoudigheid. En elders sprekende van de behulpzels, bedoelt hij degenen, die in de gemeente gesteld zijn om de armen en ellendigen te helpen in de nood.

Uit welke plaatsen genoeg te zien is welk het ambt is der diakenen: namelijk,

- ten eerste dat zij in alle getrouwheid en naarstigheid de aalmoezen en goederen, die de armen gegeven worden, verzamelen en bewaren; ja ook vlijtig zijn, om te helpen toezien dat tot hulp der aren vele goede middelen gevonden mogen worden.
- Ten tweede deel van hun ambt bestaat in de uitdeling, waartoe vereist wordt, niet alleen gave van onderscheiding en voorzichtigheid, om de aalmoezen niet te besteden dan waar het nodig is, maar ook blijmoedigheid en eenvoudigheid om met een bewogen hart en toegenegen gemoed de armen te helpen, gelijk de apostel eist, Rom. 12:8 en 2 Kor. 9:7.

Waartoe zeer goed is, dat zij niet alleen met de uiterlijke gift, maar ook met troostelijke redenen uit het Woord Gods aan de armen en ellendigen hulp bewijzen.

Ten einde dan, geliefde broeders N. N. een iegelijk moge horen dat gij gezind zijt de voorzeiden dienst (of: de voorzeide diensten, elk in het zijne) aan te nemen, zo zult gij antwoorden op hetgeen u voorgehouden zal worden.

- En eerstelijk vraag ik u, ouderlingen en diakenen, of gij niet gevoelt in uw harten, dat gij wettig van Gods gemeente en mitsdien van God Zelfen, tot deze heilige dienst (of: tot deze heilige diensten, elk in het zijne) beroepen zijt?
- Ten tweede, of gij de Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments houdt voor het enige Woord Gods en de volkomen leer der zaligheid, en alle leringen verwerpt, die daartegen strijden?
- Ten derde, of gij belooft uw ambt, gelijk dit hiervoor beschreven is, volgens deze leer getrouwelijk naar uw vermogen te bedienen; gij ouderlingen N. N., in de Kerkregering nevens de dienaars des Woords, en gij diakenen N. N., in de bediening der armen; en ook gezamenlijk belooft u in alle Godzaligheid te gedragen; mede u onderwerpende aan de kerkelijke vermaningen, indien gij u kwam te ontgaan?

Hierop zullen ze antwoorden:

Ja wij.

En daarop zal de dienaar zeggen:

De almogende God en Vader geve u allen tezamen Zijn genade, dat gij in dezen uw dienst (of: in deze uw diensten) getrouwelijk en vruchtbaar moogt verkeren. Amen.

Staande worden de ambtdragers toegezongen Psalm 134 vers 3 of een andere Psalm.

Voorts zal hij hen vermanen, (mitsgaders ook de gehele gemeente) op de volgende wijze:

Zo weest dan, gij ouderlingen, naarstig M de regering der Kerk, die Li nevens de dienaars des Woords bevolen is. Zijt mede als wachters over het huis en de stad Gods, om een ieder getrouwelijk te vermanen, en te waarschuwen voor zijn verderf. Hebt acht op de onderhouding van de zuiverheid der leer en de vroomheid des levens in de gemeente des Heeren.

En gij diakenen, zijt vlijtig in de verzameling der aalmoezen, voorzichtig en blijmoedig in het uitreiken daarvan. Komt de bedrukten te hulp; verzorgt de rechte weduwen en wezen; bewijst weldadigheid aan alle mensen, maar inzonderheid aan de huisgenoten des geloofs.

Zijt allen gezamenlijk in uw dienst getrouw, en behoudt de verborgenheid des geloofs in een reine consciëntie, goede voorgangers zijnde voor geheel het volk. Alzo zult gij uzelf een goede opgang verkrijgen en veel vrijmoedigheid in het geloof hetwelk is in Christus Jezus, en hiernamaals ingaan in de vreugde uws Heeren.

Aan de andere zijde geliefde Christenen, ontvangt deze mannen als dienst-knechten Gods. Wilt de ouderlingen die wel regeren, dubbele eer waardig achten; begeeft u gewillig onder hun opzicht en regering. Voorziet de diakenen met goede middelen tot hulp der armen.

Zijt weldadig, gij rijken, geeft mildelijk en deelt gaarne mede. En gij armen, zijt arm van geest, en gedraagt u jegens uw verzorgers in allen eerbied: weest dankbaar jegens hen, en murmureert niet. Volgt Christus om de spijs der ziel, en niet om het brood. Die gestolen heeft, stele niet meer, maar arbeide liever, werkende wat goed is

met de handen, opdat hij hebbe mede te delen degene die nood heeft. Dit doende, elk in het Zijne zult gij van de Heere ontvangen het loon der gerechtigheid.

Doch alzo wij van onszelven hiertoe onbekwaam zijn. Zo laat ons de almachtige God aldus aanroepen:

Heere God, hemelse Vader, wij danken dat het U beliefd heeft tot meerdere wasdom Uwer Kerk, daarin te verordenen, nevens de dienaars des Woords, regeerders en helpers, waardoor Uw gemeente in goeden vrede en welstand zou kunnen bewaard worden, en de arme mensen onderhouden; en dat Gij ons thans in deze plaats verleend hebt mannen van goede getuigenis, en die begaafd zijn met Uw Geest.

Wij bidden U, verleen hun meer en meer zodanige gaven, als hun in hun bediening nodig zijn: de gave der wijsheid, der kloekheid, der onderscheiding en der weldadigheid ten einde een ieder zich behoorlijk kwijte in zijn ambt: de ouderlingen, in vlijtig opzicht te nemen op de leer en de wandel, in het weren der wolven uit de schaapskooi van Uw lieve Zoon, en in het vermanen en bestraffen der ongeregelde mensen; insgelijks de diakenen, in het naarstig ontvangen en mild en voorzichtig uitdelen der aalmoezen aan de armen, ook mede in het lieflijk vertroosten van dezen met Uw heilig Woord. Schenk aan beiden, de ouderlingen en de diakenen, Uw genade, dat zij in hun getrouwe arbeid volstandig voortgaan, zonder door enige moeite, verdriet, of vervolging der wereld, immermeer te vertragen.

Verleen ook inzonderheid Uw Goddelijke zegen aan dit volk, waarover zij gesteld zijn, opdat zij zichzelf aan de goede vermaning der ouderlingen gaarne onderwerpen, hen in eer houdende om huns ambts wil; geef de rijken milde harten tot de armen, en de armen een dankbaar gemoed jegens degenen die hen helpen en bedienen; ten einde alzo een iegelijk zich kwijtende in zijn ambt, Uw heilige Naam daardoor grootgemaakt, en het Rijk Uws Zoons Christus bevorderd moge worden. In Wiens Naam wij ons gebed besluiten, zeggende:

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden,, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

En leid ons niet in verzoek maar verlos ons van den boze.

Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

5. Formulier om de huwelijken staat voor de gemeente van Christus te bevestigen

Overmits de gehuwden gewoonlijk velerhande tegenspoed en kruis vanwege de zonde overkomt; opdat gij, N. en N. (die uw echtelijke verbinding in Gods Naam openlijk alhier in de Kerk wilt laten bevestigen), in uw harten ook verzekerd zijn moogt van de gewisse hulpe Gods in uw kruis; zo hoort uit het Woord Gods, hoe eerbaar de huwelijke staat is, en dat hij een inzetting Gods is, die Hem behaagt; waarom Hij ook de getrouwen wil zegenen, en hen bijstaan, gelijk Hij beloofd heeft; daarentegen de hoereers en overspelers wil Hij oordelen en straffen.

(1) En eerstelijk zult gij weten dat God, onze Vader, nadat Hij hemel en aarde en alles wat daarin is, geschapen had, de mens schiep, naar Zijn beeld en Zijn gelijkenis, opdat hij heerschappij zou hebben over de dieren der aarde, over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels en nadat Hij de mens geschapen had, sprak Hij: Het is niet goed dat de mens alleen zij; Ik wil hem een hulp maken die als tegen hem over zij. Toen deed de HEERE God een diepe slaap op Adam vallen, en hij sliep; en Hij nam een van zijn ribben en sloot derzelver plaats toe met vlees. En de HEERE God bouwde de ribbe, die hij van Adam genomen had tot een vrouw; en Hij bracht haar tot Adam. Toen zei Adam: Deze is ditmaal been van mijn benen, en vlees van mijn vlees. Men zal haar Manninne heten, omdat zij uit de man genomen is. Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aankleven, en die twee zullen tot één vlees zijn.

Daarom zult gij ook niet twifelen, of de huwelijke staat behaagt aan God de Heere; overmits Hij Adam zijn huisvrouw geschapen, Zelf toegebracht, en hem tot een huisvrouw gegeven heeft; daarmede betuigende dat Hij nog heden ten dage aan een iegelijk zijn huisvrouw gelijk als met Zijn hand toebrengt. Daarom heeft ook de Heere Jezus Christus dien zo hoog geëerd, met Zijn tegenwoordigheid, giften en wondertekenen te Kana in Galiléa, om daarmede te beluiden dat de huwelijke staat behoort eerbaar gehouden te worden bij allen, en dat Hij de getrouwen Zijn hulp en bijstand altijd wil bewijzen, ook wanneer men zulks allerminst verwacht.

(2) Maar opdat gij in deze staat Godzalig leven moogt, zo zult gij, ten andere, weten de oorzaken, waarom God de huwelijken staat heeft ingezet.

De eerste oorzaak is, opdat de een de ander trouwelijk helpe en bijsta in alle dingen, die tot het tijdelijke en eeuwige leven behoren.

De andere, opdat zij hun kinderen, die zij krijgen zullen, in de waarachtige kennis en vreze Gods, Hem ter eer, en tot hun zaligheid opbrengen.

De derde, opdat een iegelijk, alle onkuisheid en boze lusten vermijdende, met een goede en geruste consciëntie moge leven. Want om hoererij te vermijden, zal een iegelijk man zijn eigen vrouw hebben, en een iegelijke vrouw haar eigen man; also dat allen, die tot hun jaren gekomen zijn en de gave der onthouding niet hebben, naar het bevel Gods verbonden en schuldig zijn, zich tot de huwelijken staat, naar Christelijke ordening, met weten en wil hunner ouders, of voogden en vrienden, te begeven; opdat de tempel Gods, die ons lichaam, niet verontreinigd worde; want zo iemand de tempel Gods schendt, dien zal God schenden.

(3) Daarna zult gij, ten derde, ook weten, hoe zich de een jegens de ander naar Gods Woord schuldig is te houden.

Eerstelijk zult gij, man, weten dat God u gezet heeft tot een hoofd der vrouw, opdat gij haar naar uw vermogen verstandig leidende, zou onderwijzen, troosten en beschermen, gelijk het hoofd het lichaam regeert, ja gelijk Christus het Hoofd, de Wijsheid, de Troost en de Bijstand Zijner gemeente is.

Bovendien zult gij uw huisvrouw liefhebben als uw eigen lichaam, gelijk Christus Zijn gemeente liefgehad heeft. Gij zult niet verbitterd tegen haar worden maar bij haar wonen met verstand, en aan het vrouwelijke vat, als het zwakste, eer geven, als die ook mede-erfgenamen der genade des levens met haar zijt; opdat uw gebeden niet verhinderd worden.

En naardien het Gods bevel is dat de man in het zweet zijns aanschijns brood zal eten, zo zult gij ook getrouwelijk en naarstiglijk in uw Goddelijk beroep arbeiden, opdat gij uw huisgezin met God en met ere moogt onderhouden, en ook daarenboven iets hebt om de nooddruftigen mede te delen.

Desgelijks zult gij, vrouw, weten hoe gij u naar het Woord Gods houden zult jegens uw man. Gij zult uw wettige man liefhebben, eren en vrezen, ook hem gehoorzaam zijn in alle dingen die recht en billijk zijn, als uw heer: gelijkerwijs het lichaam aan het hoofd en de gemeente aan Christus onderdanig is. Gij zult geen heerschappij gebruiken over uw man, maar stil zijn. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva, Adam tot hulpe. En na de val heeft God tot Eva, en in haar persoon tot liet ganse vrouwelijk geslacht gesproken: *Tot uw man zal uw begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben.* Deze ordinantie Gods zul gij niet tegenstaan, maar veel meer het gebod Gods gehoorzaam zijn, en het voorbeeld der heilige vrouwen navolgen, die op God hoopten, en haar eigen mannen onderdanig waren; gelijkerwijs Sara haar man Abraham gehoorzaam geweest is hem noemende *haar heer*.

Gij zult ook uw man in alle goede en oprechte dingen behulpzaam zijn, op uit huishouding goede acht hebben, en in alle ingetogenheid en eerbaarheid, zonder wereldlijke pracht, wandelen, opdat gij anderen een goed voorbeeld van zedigheid moogt geven.

De dienaar verzoekt de trouwenden op te staan van hun zitplaatsen.

Daarom, gij N. en N., nadat gij verstaan hebt dat God de huwelijke staat ingezet heeft, en wat u daarin van Hein bevolen is; zijt gij des zins en willens in dezen heilige staat alzo te leven, gelijk gij hier betuigt voor de Christelijke gemeente; en begeert gij dat deze uw huwelijke staat bevestigd worde?

Antwoord: Ja.

Dan spreekt de dienaar tot de **bruidegom**:

N. neemt gij tot uw wettige huisvrouw N. hier tegenwoordig; haar belovende, dat gij haar nimmermeer zult verlaten; dat gij haar zult liefhebben, en trouwsljk onderhouden, gelijk een getrouw en godvrezend man aan zijn wettige vrouw schuldig is; dat gij ook heiliglijk met haar leven wilt, haar trouw en geloof houdende in alle dingen, naar uitwijzen van het heilig Evangelie?

Antwoord: ja.

Daarna tot de **bruid**:

N. Bekent gij hier voor God en Zijn heilige gemeente, dat gij genomen hebt en neemt, tot uw wettige man N. hier tegenwoordig; en belooft gij hem gehoorzaam te zijn, hem te dienen en te helpen, hem nimmermeer te verlaten, heiliglijk met hem te leven, hem

trouw en geloof in alle dingen te houden, gelijk een vrome en getrouwe huisvrouw haar wettigen man schuldig is, naar uitwijzen van het heilig Evangelie?

Antwoord: Ja.

Daarna spreekt de dienaar tot de **gemeente**:

Ik neem u allen, die hier nu vergaderd zijt, tot getuigen, dat er geen wettige verhinderende tegen dit huwelijk voorgekomen is.

Voorts tot de **trouwenden**:

Naardien het dan recht en behoorlijk is dat uw zaak voortgang hebbe, zo wille onze Heere God uw voornemen, hetwelk Hij u gegeven heeft, bevestigen, *en uw beginsel zij in de Naam des Heeren, Die hemel en aarde geschapen heeft.*

Daarna zullen zij elkander de hand geven; en de dienaar spreekt eerst tot de **bruidegom**:

N. Bekent gij hier voor God en Zijn heilige gemeente, dat gij genomen hebt en neemt tot uw wettige huisvrouw N. hier tegenwoordig; haar belovende, dat gij haar nimmermeer zult verlaten; dat gij haar zult liefhebben en trouwelijk onderhouden, gelijk een getrouw en godvrezend man aan zijn wettige vrouw schuldig is; dat gij ook heiliglijk met haar leven wilt, haar trouw en geloof houdende in alle dingen, naar uitwijzen van het heilig Evangelie?

Antwoord: Ja.

Daarna tot de **bruid**:

N. Bekent gij hier voor God en Zijn heilige gemeente, dat gij genomen hebt en neemt, tot uw wettigen man N. hier tegenwoordig; en belooft gij hem gehoorzaam te zijn, hem te dienen en te helpen, hem nimmermeer te verlaten, heiliglijk met hem te leven, hein trouw en geloof in alle dingen te houden, gelijk een vrome en getrouwe huisvrouw haar wettigen man schuldig is, naar uitwijzen van het heilig Evangelie?

Antwoord: Ja.

Zo spreekt de dienaar:

De Vader der barmhartigheid, Die u door Zijn genade tot dezen heiligen staat des huwelijks geroepen heeft, verbindt u met rechte liefde en trouw, en geve u Zijn zegen. Amen.

Hoort nu uit het Evangelie hoe sterk de band des huwelijks is, gelijk Matthéus beschrijft, Hfdst. 19:3-9:

En de farizeeën kwamen tot Hem, verzoekende Hem en zeggende tot Hem: Is het een mens geoorloofd zijn vrouw te verlaten, om allerlei oorzaak?

Doch Hij antwoordende zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, Die van den beginne den mens gemaakt heeft, dat Hij hen gemaakt heeft man en vrouw? En gezegd heeft: Daarom zal een mens vader en moeder verlaten en zal zijn-vrouw aanhangen, en die twee zullen tot één vlees zijn? Alzo dat zij niet meer twee zijn, maar één vlees. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet.

Zij zeiden tot Hem: Waarom heeft dan Mozes geboden een scheldbrief te geven en haar te verlaten?

Hij zeide tot hen: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen te verlaten; maar van den beginne is het alzo niet geweest. Maar Ik zeg u, dat

zo wie zin vrouw van zich laat, anders dan om hoererij, en een andere trouwt, die doet overspel: en die de verstotene trouwt, doet ook overspel.

Geloofst deze woorden van den Heere Christus, en zijt daarvan verzekerd, dat onze Heere God u samengevoegd heeft tot dezen heilige staat. En daarom zult gij ook alles wat u daarin overkomt, met geduld en dankzegging aannemen, als van de hand des Heeren; zo zal het u ook alles ten beste en ter zaligheid gedijen.

Maar overmits wij van onszelf niets goeds hebben, en alle goede gaven van Boven van den Vader der lichten toekomen; zo vermaant de dienaar de getrouwden dat zij neerknielen, en vermaant ook de gemeente voor hen te bidden

O almachtige God, Gij Die Uw goedheid en wijsheid in al Uw werken en ordeningen bewijst, en van den beginne gesproken hebt dat het niet goed is dat de mens alleen zij, en daarom hem een hulpe, die als tegenover hem zou zijn, geschapen hebt, en verordineerd hebt, dat die twee waren, één zouden zijn, en ook alle onreinheid straft; wij bidden U (aangezien Gij deze personen tot den heiligen staat des huwelijks geroepen, en samen verbonden hebt), dat Gij hun Uw Heilige Geest wilt geven, opdat zij in een waarachtig en vast geloof heiliglijk leven, naar Uw Goddelijke wil, en alle boosheid tegenstaan.

Wil ze alsdan ook zegenen, gelijk Gij de gelovige vaders, Uw vrienden en getrouwe dienaars, Abraham, Izak en Jakob, gezegend hebt, opdat zij, als mede-erfgenamen des verbonds (hetwelk Gij met die vaders opgericht hebt), de kinderen, die het U belooft hebt hun te geven, Godzalig opbrengen mogen, tot eer Uws heiligen Naams, tot stichting Uwer gemeente, en tot verbreiding van Uw heilig Evangelie.

Wil ons verhoren, o Vader van alle barmhartigheid, door Jezus Christus Uw lieve Zoon, onze Heere, in Wiens Naam wij onze gebeden aldus besluiten

Onze Vader, Die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

In leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen

Hoort nu de belofte van God uit den 128sten Psalm:

1. Welgelukzalig is een iegelijk, die de Heere vreest, die in Zijn wegen wandelt.
2. Want gij zult eten den arbeid uwer handen; welgelukzalig zult gij zijn en het zal u welgaan.
3. Uw huisvrouw zal wezen als een vruchtbare wijnstok aan de zijden van uw huis, uw kinderen als olijfplanten rondom uw tafel.
4. Zie, alzo zal zekerlijk die man gezegend worden, die den HEERE vreest.
5. De HEERE zal u zegenen uit Sion, en gij zult het goede van Jeruzalem aanschouwen al de dagen uws levens;
6. En gij zult uw kindskinderen zien. Vrede over Israël!

Onze lieve Heere God vervulle u met Zijn genade, en geve u dat gij in alle Godzaligheid, liefde en enigheid, lang en heilig, samen leven moogt. Amen.

6. De algemene belijdenisgeschriften

- Apostolische Geloofsbelijdenis
- Geloofsbelijdenis van Nicea
- Geloofsbelijdenis van Athanasius

Apostolische Geloofsbelijdenis

of de twaalf artikelen van het algemeen ongetwijfeld christelijk geloof.

De oorsprong van de twaalf artikelen is niet geheel duidelijk, maar naar alle waarschijnlijkheid is het Apostolicum rond 100 - 120 na Chr. ontstaan uit een belijdenis die in de oude Kerk werd uitgesproken als een nieuwe gelovige werd gedoopt.

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onzen Heere;
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
5. ten derden dage wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in den Heiligen Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. De vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

Geloofsbelijdenis Van Nicea

Deze geloofsbelijdenis is genoemd naar het Concilie van Nicea wat werd gehouden van 19 juni tot 25 juli in het jaar 325. Er waren 318 bisschoppen aanwezig uit allerlei landen in het Midden Oosten en Oost-Europa

Ik geloof in één God, den almachtigen Vader, Schepper des hemels en der aarde, aller zienlijke en onzienlijke dingen.

En in één Heere Jezus Christus, den eniggeboren Zoon van God, geboren uit den Vader vóór alle eeuwen; God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God, geboren, niet gemaakt, van hetzelfde wezen met den Vader, door Welken alle dingen gemaakt zijn.

Die om ons mensen en om onze zaligheid, is neergekomen uit den hemel, en vlees geworden is van den Heiligen Geest uit de maagd Maria, en een mens is geworden; ook voor ons gekruisigd is onder Pontius Pilatus, geleden heeft, en begraven is; en ten derden dage opgestaan is naar de Schriften, en opgevaren is ten hemel; zit ter rechterhand des Vaders, en zal wederkomen met heerlijkheid om te oordelen de levenden en de doden; Wiens Rijk geen einde zal hebben.

En in den Heiligen Geest, Die Heere is en levend maakt, Die van den Vader en den Zoon uitgaat, Die tezamen met den Vader en den Zoon aanbeden en verheerlijkt wordt, Die gesproken heeft door de Profeten.

En één, heilige, algemene en apostolische Kerk.

Ik belijd één Doop tot vergeving der zonden, en ik verwacht de opstanding der doden en het leven der toekomstige eeuw. Amen.

Geloofsbelijdenis van Athanasius

Athanasius leefde van 295 tot 373. Hij werd als bisschop 5 maal verbannen vanwege zijn ijver voor de Bijbelse verwoording van de Waarheid.

1. Zo wie wil zalig zijn, dien is vóór alle dingen nodig, dat hij het algemeen geloof houde;
2. en zo wie dit niet geheel en ongeschonden bewaart, die zal zonder twijfel eeuwiglijk verloren gaan.
3. Het algemeen geloof is dit: dat wij den Enigen God in de Drieheid, en de Drieheid in de Eenheid eren;
4. zonder de Personen te vermengen, of het wezen, de zelfstandigheid te delen.
5. Want de Persoon des Vaders is een ander, die des Zoons is een ander, die des Heiligen Geestes is een ander;
6. maar de Vader, en de Zoon, en de Heilige Geest, hebben één Godheid, gelijke eer, en gelijke eeuwige heerlijkheid.
7. Hoedanig de Vader is, zodanig is ook de Zoon, zodanig is ook de Heilige Geest.
8. De Vader is ongeschapen, de Zoon is ongeschapen, de Heilige Geest is ongeschapen;
9. onmetelijk is de Vader, onmetelijk is de Zoon, onmetelijk is de Heilige Geest;
10. de Vader is eeuwig, de Zoon is eeuwig, de Heilige Geest is eeuwig;
11. nochtans zijn het niet drie Eeuwigen, maar één Eeuwige;
12. gelijk ook niet drie Ongeschapenen, noch drie Onmetelijken, maar één Ongeschapene, en één Onmetelijke.
13. Desgelijks is de Vader almachtig, de Zoon almachtig, de Heilige Geest almachtig;
14. en nochtans zijn het niet drie Almachtigen, maar één Almachtige.
15. Alzo is ook de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God;
16. en nochtans zijn het niet drie Goden, maar het is één God;
17. alzo is de Vader Heere, de Zoon Heere, de Heilige Geest Heere;
18. en nochtans zijn het niet drie Heeren, maar het is één Heere;
19. want gelijk wij door de Christelijke waarheid genoodzaakt worden, een iegelijk Persoon afzonderlijk God of Heere te noemen,
20. alzo is ons ook door het algemeen geloof verboden drie Goden of Heeren te belijden.
21. De Vader is van niemand gemaakt, noch geschapen, noch gegenereerd;
22. de Zoon is van den Vader alleen, niet gemaakt, noch geschapen, maar gegenereerd;
23. de Heilige Geest is van den Vader en den Zoon, niet gemaakt, noch geschapen, noch gegenereerd, maar uitgegaan.
24. Zo is er dan één Vader, niet drie Vaders; één Zoon, niet drie Zonen; één Heilige Geest, niet drie Heilige Geesten.
25. En in deze Drieheid is niet eerst, of laatst, niet meest of minst;
26. maar de ganse drie Personen hebben gelijke eeuwigheid, en zijn elkander alleszins gelijk;
27. zodat in alle opzichten, gelijk nu gezegd is, de Eenheid in de Drieheid, en de Drieheid in de Eenheid te eren zij.
28. Daarom zo iemand zalig wil worden, die moet aldus van de Drievuldigheid geloven.

29. Maar het is tot de eeuwige zaligheid nodig, dat hij ook de menswording van onzen Heere Jezus Christus getrouwelijk gelove.
30. Zo is dan het rechte geloof, dat wij geloven en belijden, dat onze Heere Jezus Christus, Gods Zoon, God en mens is.
31. Hij is God uit de zelfstandigheid des Vaders, vóór alle tijden gegeneerd, en mens uit de zelfstandigheid Zijner moeder, in den tijd geboren;
32. volkomen God, volkomen mens, hebbende een redelijke ziel en menselijk vlees;
33. den Vader gelijk naar de Godheid, minder dan de Vader naar de mensheid.
34. Die, hoewel Hij God en mens is, zo is Hij nochtans niet twee, maar één Christus;
35. Hij is één, niet door verandering der Godheid in het vlees, maar door de aanneming der mensheid in God;
36. Hij is één, niet door vermenging der zelfstandigheid, maar door eenheid des Persoons;
37. want gelijk de redelijke ziel en het vlees één mens zijn, alzo is God en mens één Christus.
38. Die geleden heeft om onze zaligheid, nedergedaald is ter helle, ten derden dage weder is opgestaan van de doden;
39. opgevaren ten hemel, zit ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
40. en vandaar zal komen om te oordelen de levenden en de doden;
41. bij Wiens komst alle mensen zullen wederopstaan met hun lichamen,
42. en van hun eigen werken rekenschap geven.
43. en die goed gedaan hebben, zullen in het eeuwige leven gaan, maar die kwaad gedaan hebben, in het eeuwige vuur.
44. Dit is het algemeen geloof; hetwelk, indien iemand het niet getrouw en vast gelooft, die zal niet kunnen zalig worden.

Zie ook: www.theologienet.nl

Bouwmeester, G. ds

- **Zacharias Ursinus** en de Heidelbergse Catechismus;
- **Caspar Olevianus** en zijn reformatorische arbeid;
- **Marnix van St. Aldegonde** en de Heidelbergse Catechismus;

DE NATIONALE SYNODE VAN DORDRECHT. 13 NOVEMBER 1618 - 29 MEI 1619.
DIVERSE AUTEURS. UITGAVE VAN DE GEREFORMEERDE BOND IN DE
NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

Dordtse Leerregels

De vijf artikelen tegen de Remonstranten

of oordeel van de Nationale Synode der Gereformeerde Kerken van de Verenigde Nederlanden, gehouden binnen Dordrecht in de jaren 1618 en 1619, over de bekende vijf hoofdstukken der leer, waarover in de Gereformeerde Kerken dezer Verenigde Nederlanden verschil is gevallen.

Inleiding

1. Van de Goddelijke verkiezing en verwerping
2. Van den dood van Christus, en de verlossing der mensen door dezen
- 3/4. Van des mensen verdorvenheid en bekering tot God, en de manier van deze
5. Van de volharding der heiligen

Besluit

Onder de zeer vele vertroostingën, dewelke onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus aan zijn strijdende Kerk in deze ellendige pelgrimage gegeven heeft, wordt deze met recht de voornaamste geacht, die Hij haar heeft nagelaten, als Hij tot zijn Vader in het hemelse Heiligdom zoude ingaan, zeggende: "Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld".

De waarheid van deze vriendelijke belofte is blijkelyk in de Kerk van alle tijden. Want alzo zij niet alleen door openbaar geweld der vijanden en goddeloos geweld der ketteren, maar ook door bedekte listigheid der verleiders van den beginnen is gestreden, voorwaar, indien de Heere haar te eniger tijd van de heilzame hulp van zijn beloofde tegenwoordigheid had ontbloot, zij zoude al over lang òf door geweld der tirannen zijn verdrukt geweest òf door de arglistigheid der bedriegers ten verderve geleid. Maar de goede Herder, die zijn kudde, voor welke Hij zijn leven heeft gelaten, zeer volstandig bemint, heeft het woeden der vervolgers steeds ter rechter tijd en door zijn uitgestrekte hand, dikwijls wonderlyk, neergezet, en de kromme wegen en bedrieglijke raadslagen der verleiders ontdekt en te niet gedaan; in beide bewijzende, dat Hij waarlyk bij zijn Kerk tegenwoordig is.

Hiervan hebben wij een zeer klaar bewijs in de Historiën der Godzalige Keizers, Koningen en Prinsen, dewelke de Zone Gods zo menigmaal tot hulp van zijn Kerk heeft verwekt, met een heilige ijver van zijn huis ontstoken, en door hun dienst niet alleen het woeden der tirannen bedwongen, maar ook zijn Kerk, wanneer zij met valse leraars te strijden had, tegen hen met middelen ter genezing, van heilige Synoden voorzien, in welke de getrouwe dienstknechten van Christus met gezamenlijke gebeden, raad en arbeid kloekmoedig zich hebben gesteld voor de Kerk en waarheid Godes tegen de knechten des satans, alhoewel zij zich in engelen des lichts veranderden; en hebben het zaad der dwalingen en der tweedracht weggenomen, de Kerk in eendracht der reine religie behouden en de oprechte godsdienst ongeschonden op de nakomelingen voortgezet.

Met een gelijke weldaad heeft onze trouwe Zaligmaker zijn genadige tegenwoordigheid aan de Kerk van Nederland, die enige jaren zeer is verdrukt geweest, in deze tijd bewezen. Want deze Kerk, van de tirannie van de Roomse Antichrist en de schrikkelijke

afgoderij van het Pausdom, door Gods machtige hand verlost, en in de gevaren van zo langdurige oorlog menigmaal wonderbaarlijk bewaard zijnde, en in eendracht der ware leer en tucht tot lof van haar God, tot wonderlijke wasdom van het gemenebest, en vreugde van de gehele Gereformeerde wereld zeer heerlijk bloeiende, is van Jacobus Arminius en zijn navolgers, dragende de naam van Remonstranten, door verscheidene zo oude als nieuwe dwalingen, eerste heimelijk, daarna openlijk aangevochten, en, door ergerlijke twisten en scheuringen hardnekkig verstoord zijnde, in zo groot gevaar gebracht, dat die zeer bloeiende Kerken door een schrikkelijke brand van tweedrachten en verdeeldheden ten laatste zouden zijn verteerd geworden, ten ware de ontferming van onze Zaligmaker ter bekwamer tijd daartussen ware gekomen.

Doch geprezen zij in der eeuwigheid de Heere, dewelke, nadat Hij zijn aanschijn een ogenblik tijds van ons (die op menigerlei wijze zijn toorn en gramschap hadden verwekt) verborgen had, voor de ganse wereld heeft bewezen, dat Hij zijn Verbond niet vergeet en het zuchten der zijnen niet veracht. Want als daar nauwelijks enige hope van herstel naar menselijk oordeel scheen voorhanden te zijn, heeft Hij aan de Doorluchtige en Hoog-Mogende Heren, de Generale Staten der Verenigde Nederlanden, in het hart gegeven, dat zij, met advies en directie van den Doorluchtigste Prince van Oranje, besloten hebbende deze woedende zwarigheden met wettelijke middelen te bejegenen, welke door de voorbeelden der Apostelen zelf en der Christelijke Kerk na hun tijd doorgaans zijn goed gekend, en zelfs ook in de Kerk van Nederland met grote vrucht vóór dezen gebruikt, en hebben een Synode uit al de Provinciën van hun gebied door hun autoriteit naar Dordrecht bijeengeroepen, nadat zij daartoe van tevoren verzocht en door gunst des grootmachtigste Konings Jacobus, Koning van Groot-Brittannië, enz., en machte Republieken, verworven hadden vele voortreffelijke godgeleerde mannen, opdat door gemeen oordeel van zoveel theologanten der Gereformeerde Kerk, de leringen van Arminius en zijn navolgers in een zo vermaarde Synode rijpelijk zouden worden onderzocht, en alleen uit Gods Woord geoordeeld, de ware leer bevestigd, de valse verworpen, en de Nederlandse Kerken eendracht, vrede en rust door Godes zegen wedergebracht. Over deze weldaad Godes is het, dat de Nederlandse Kerken zich verheugen en haars Zaligmakers ootmoedig bekennen en dankbaar roemen.

Deze eerwaardige Synode (na voorgaand algemeen vasten en bidden door autoriteit der Hoge Overheid in al de Nederlandse Kerken tot afbedding van Gods toorn en verwerving van zijn genadige bijstand uitgeschreven en gehouden) in des Heeren naam binnen Dordrecht vergaderd zijnde, ontstoken in liefde tot God en de welstand der Kerk, en wezende, na aanroeping van Gods naam, met een heilige eed verplicht, van alleen naar het richtsnoer der Heilige Schriftuur te oordelen, en in het onderzoek met een goede consciëntie te handelen, heeft zeer naarstiglijk en met grote lankmoedigheid gearbeid, om de voornaamste voorstanders dezer leringen, voor haar geciteerd zijnde, te bewegen, dat zij hun gevoelens van de bekende vijf Hoofdstukken der leer, mitsgaders de redenen van die volkomen wilden verklaren.

Maar als zij het oordeel der Synode verwierpen en op de vraagstukken, in de manier als billijk was, weigerden te antwoorden, en dat voorts geen vermaningen der Synode, noch resolutiën der Welgeboren Edele Gedeputeerde Staten van de Heren Generale Staten, ja zelfs niet de bevelen van de doorluchtige Hoogmogende Heren Generale Staten, bij hen iets vorderden, is de Synode genoodzaakt, met last van hun Hoog-Mogende en naar de gewoonte der ouderen Synoden, een andere weg in te gaan; en is het onderzoek van de voorzeide vijf leerstukken uit de schriften, bekentenissen en verklaringen, eensdeels te voren uitgegeven, anderdeels ook aan deze Synode overgeleverd, ter hand genomen. Hetwelk, alzo het nu door Gods bijzondere genade met zeer grote vlijt, getrouwigheid, consciëntie en overeenstemming van allen en een iegelijk is voleind, zo is 't, dat deze

Synode tot Gods eer, behoudenis van de oprechtheid der zaligmakende waarheid, gerustheid der consciëntiën, vrede en welstand der Nederlandse Kerken, besloten heeft het navolgende oordeel (waarin het waarachtige en met Gods Woord overeenkomende gevoelens van de vijf voorzegde leerpunten wordt verklaard, en het valse, en met Gods Woord strijdende verworpen) openlijk uit te spreken en aan een iegelijk bekend te maken.

HOOFDSTUK 1 --- Van de Goddelijke verkiezing en verwerping

1-1. Aangezien alle mensen in Adam gezondigd hebben, en des vloeks en eeuwigen doods zijn schuldig geworden, zo zou God niemand ongelijk hebben gedaan, indien Hij het ganse menselijke geslacht in de zonde en vervloeking had willen laten en om de zonde verdoemen, volgens deze uitspraken van de apostel: De gehele wereld is voor God verdoemelijk. Zij hebben allen gezondigd, en derven de heerlijkheid Gods (Rom. 3:19, 23). En: De bezoldiging der zonde is de dood (Rom. 6:23).

1-2. Maar hierin is de liefde Gods geopenbaard, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe (1 Joh. 4:9; Joh. 3:16).

1-3. En opdat de mensen tot het geloof worden gebracht, zendt God goedertierenlijk verkondigers van deze zeer blijde boodschap, tot wie Hij wil en wanneer Hij wil; door wier dienst de mensen geroepen worden tot bekering en het geloof in Christus, de Gekruisigde. Want hoe zullen zij in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? (Rom. 10:14, 15).

1-4. Die dit Evangelie niet geloven, op die blijft de toorn Gods. Maar die het aannemen en de Zaligmaker Jezus met een waarachtig en levend geloof omhelzen, die worden door Hem van de toorn Gods en van het verderf verlost, en met het eeuwige leven begiftigd (Joh. 3:36, Mark. 16:16).

1-5. De oorzaak of onschuld van dat ongeloof, gelijk ook van alle andere zonden, is geenszins in God, maar in de mens. Maar het geloof in Jezus Christus en de zaligheid door Hem, is een genadige gave Gods; gelijk geschreven is: Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave (Ef. 2:8). Insgelijks: Het is u gegeven in Christus te geloven (Filip. 1:29).

1-6. Dat God sommigen in de tijd met het geloof begiftigt, sommigen niet begiftigt, komt voort van Zijn eeuwig besluit. Want al Zijn werken zijn Hem van eeuwigheid bekend (Hand. 15:18), en Hij werkt alle dingen naar de raad van Zijn wil (Ef. 1:11). Naar welk besluit Hij de harten der uitverkorenen, hoewel zij hard zijn, genadiglijk vermurwt en buigt om te geloven; maar degenen die niet zijn verkoren, naar Zijn rechtvaardig oordeel, in hun boosheid en hardigheid laat. En hier is het dat zich voornamelijk voor ons ontsluit die diepe, barmhartige en evenzeer rechtvaardige onderscheiding der mensen, zijnde in evengelijke staat des verderfs, of het besluit van verkiezing en verwerping, in het Woord Gods geopenbaard. Hetwelk, evenals het de verkeerde, onreine en onvaste mensen verdraaien tot hun verderf, alzo de heiligen en godvrezende zielen een onuitsprekelijke troost geeft.

1-7. Deze verkiezing is een onveranderlijk voornemen Gods, door hetwelk Hij vóór de grondlegging der wereld een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger zijnde dan anderen, maar in de gemene ellende met anderen liggende, uit het gehele menselijk geslacht, van de eerste rechtheid door hun eigen schuld vervallen in de zonde en het verderf, naar het vrije welbehagen van Zijn wil, tot de zaligheid, uit louter genade, uitverkoren heeft in Christus, Denwelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en

Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een Fundament der zaligheid gesteld heeft. En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven, en krachtig tot Zijn gemeenschap door Zijn Woord en Geest te roepen en te trekken, of met het ware geloof in Hem te begiftigen, te rechtvaardigen, te heiligen, en in de gemeenschap Zijns Zoons krachtig bewaard zijnde, ten laatste te verheerlijken, tot bewijzing van Zijn barmhartigheid en tot prijs van de rijkdommen Zijner heerlijke genade. Gelijk geschreven is: God heeft ons uitverkoren in Christus, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus in Zichzelve, naar het welbehagen van Zijn wil; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde (Ef. 1:4-6). En elders: Die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt (Rom. 8:30).

1-8. De voormelde verkiezing is niet menigerlei, maar één en dezelfde, van al degenen die zalig worden, beide in het Oude en Nieuwe Testament. Aangezien de Schrift ons een enig welbehagen, voornemen en raad van de wille Gods voorstelt, waardoor Hij ons van eeuwigheid heeft verkoren, beide tot de genade en tot heerlijkheid, tot de zaligheid en tot de weg der zaligheid, denwelken Hij bereid heeft, opdat wij daarin wandelen zouden. (Ef. 1:4,5 en 2:10)

1-9. Deze zelfde verkiezing is geschied, niet uit het voorgezien geloof en gehoorzaamheid des geloofs, heiligheid, of enige andere goede hoedanigheid of geschiktheid, als een oorzaak of voorwaarde, tevoren vereist in de mens, die verkoren zou worden; maar tot het geloof en gehoorzaamheid des geloofs, tot heiligheid, enz.; en dienvolgens is de verkiezing de fontein van alle zaligmakend goed, waaruit het geloof, de heiligheid, en andere zaligmakende gaven, en eindelijk het eeuwige leven zelf als vruchten vloeien; naar het getuigenis van de apostel: Hij heeft ons uitverkoren (niet, omdat wij waren, maar) opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde (Ef. 1:4).

1-10. De oorzaak van deze genadige verkiezing is eniglijk het welbehagen Gods, niet daarin bestaande, dat Hij enige hoedanigheden of werken der mensen, uit alle mogelijke voorwaarden, tot een voorwaarde der zaligheid heeft uitgekozen; maar hierin, dat Hij enige bepaalde personen uit de gemene menigte der zondaren Zich tot een eigendom heeft aangenomen. Gelijk geschreven is: Als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, enz., werd tot haar (namelijk Rebekka) gezegd: De meerdere zal de mindere dienen; gelijk geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat (Rom. 9:11-13). En: Er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven (Hand. 13:48).

1-11. En gelijk God Zelf op het hoogste wijs, onveranderlijk, alwetend en almachtig is, also kan de verkiezing, door Hem gedaan, niet ontdaan en wedergedaan, noch veranderd, noch herroepen, noch afgebroken worden, noch de uitverkorenen verworpen, noch hun getal verminderd worden.

1-12. Van deze hun eeuwige en onveranderlijke verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheiden trappen en met ongelijke mate, verzekerd; niet, als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuslijk doorzoeken, maar

als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord Gods aangewezen (als daar zijn: het waar geloof in Christus, kinderlijke vreze Gods, droefheid die naar God is over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid, enz.), in zichzelf met een geestelijke blijdschap en heilige vermaak waarnemen (2 Kor. 13:5).

1-13. Uit het gevoel en de verzekerdheid van deze verkiezing nemen de kinderen Gods dagelijks meerder oorzaak om zichzelf voor God te verootmoedigen, de diepte van Zijn barmhartigheden te aanbidden, zichzelf te reinigen, en Hem, Die hen eerst zo uitnemend heeft liefgehad, wederom vuriglijk te beminnen. Zo ver is het vandaar, dat zij door deze leer van de verkiezing en door de overdenking daarvan, in het onderhouden van Gods geboden vertragen, of vleselijk zorgeloos zouden worden. Hetwelk door Gods rechtvaardig oordeel dengenen pleegt te gebeuren, die, óf zichzelf van de genade der verkiezing lichtvaardiglijk vermetende, óf ijdelijk en dartzel daarvan klappende, in de wegen der uitverkorenen niet begeren te wandelen.

1-14. Voorts, gelijk deze leer van de Goddelijke verkiezing, naar Gods wijzen raad, door de profeten, Christus Zelfen en de apostelen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament gepredikt is, en daarna in de Heilige Schriften voorgesteld en nagelaten, alzo moet zij ook ten huidige dage, te zijner tijd en plaats, in de Kerke Gods (dewelke zij bijzonderlijk is toegeëigend) voorgesteld worden, met de geest des ondersheids en met godvruchtige eerbiedigheid, heiliglijk, zonder nieuwsgierige onderzoeking van de wegen des Allerhoogsten, ter ere van Gods heilige Naam en tot een levendige troost van Zijn volk (Hand. 20:27; Rom. 12:3; Rom. 11:33, 34; Hebr. 6:17, 18).

1-15. Deze eeuwige en onverdiende genade van onze verkiezing wijst en prijst ons de Heilige Schrift daarmede allermeest aan, wanneer zij wijders getuigt dat niet alle mensen zijn verkoren, maar sommigen niet verkoren, of in Gods eeuwige verkiezing voorbijgegaan, namelijk die, welke God naar Zijn gans vrij, rechtvaardig, onberispelijk en onveranderlijk welbehagen besloten heeft in de gemene ellende te laten, in dewelke zij zichzelf door hun eigen schuld hebben gestort, en met het zaligmakend geloof en de genade der bekering niet te begiftigen, maar hen in hun eigen wegen en onder Zijn rechtvaardig oordeel gelaten zijnde, eindelijk niet alleen om het ongeloof, maar ook om alle andere zonden, tot verklaring van Zijn gerechtigheid, te verdoemen en eeuwiglijk te straffen. En dit is het besluit der verwerping, hetwelk God geenszins maakt tot een auteur van de zonde (hetwelk godslasterlijk is te denken), maar Hem stelt tot haar verschrikkelijke, onberispelijke en rechtvaardige Rechter en Wreker.

1-16. Die het levend geloof in Christus, of het zeker vertrouwen des harten, de vrede der consciëntie, de betrachtting van de kinderlijke gehoorzaamheid, de roem in God door Christus, in zich nog niet krachtig gevoelen, en nochtans de middelen gebruiken, door welke God beloofd heeft deze dingen in ons te werken, die moeten niet mismoeedig worden, wanneer zij van de verwerping horen gewagen, noch zichzelf onder de verworpenen rekenen, maar in het waarnemen der middelen vlijtig voortgaan, naar de tijd van overvloediger genade vuriglijk verlangen, en dien met eerbiedigheid en ootmoedigheid verwachten. Veel minder behoren voor deze leer van de verwerping verschrikt te worden degenen, die ernstig begeren zich tot God te bekeren, Hem alleen te behagen, en van het lichaam des doods verlost te worden, en nochtans in de weg der Godzaligheid en des geloofs zo ver nog niet kunnen komen, als zij wel wilden; aangezien de barmhartige God beloofd heeft dat Hij de rokende vlaswiek niet zal uitblussen, en het gekrookte riet niet zal verbreken. Maar deze leer is met recht

schrikkelijk voor degenen, die God en Christus de Zaligmaker niet achtende, zichzelf aan de zorgvuldigheden der wereld en aan de wellusten des vleses geheel hebben overgegeven, zolang zij zich niet met ernst tot God bekeren.

1-17. Nademaal wij van de wille Gods uit Zijn Woord moeten oordelen, hetwelk getuigt dat de kinderen der gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hun ouders begrepen zijn, zo moeten de Godzalige ouders niet twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hun kindsheid uit dit leven wegneemt. (Gen. 17:7; Hand. 2:39; 1 Kor. 7:14)

1-18. Tegen degenen die over deze genade der onverdiende verkiezing en gestrengheid der rechtvaardige verwerping murmureren, stellen wij deze uitspraak van de apostel: O mens, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? (Rom. 9:20); en deze van onzen Zaligmaker: Is het mij niet geoorloofd te doen met het mijne, wat ik wil? (Matth. 20:15) Wij daarentegen, deze verborgenheden met een godvruchtige eerbiedigheid aanbiddende, roepen uit met de apostel: O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen! Want wie heeft de zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem wedervergouden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen (Rom. 11:33-36).

Verwerping der dwalingen, door welke de Nederlandse Kerken een tijdlang zijn beroerd geworden.

De rechtzinnige leer van de verkiezing en verwerping verklaard zijnde, verwerpt de Synode de dwalingen dergenen,

1-1a. Die leren: Dat de wil Gods van zalig te maken degenen, die zouden geloven en in het geloof en de gehoorzaamheid des geloofs zouden volharden, het ganse en gehele besluit van de verkiezing ter zaligheid is, en dat er niets anders van dit besluit in het Woord Gods is geopenbaard. Want dezen bedriegen de eenvoudigen, en wederspreken klaar de Heilige Schrift, die getuigt dat God niet alleen degenen, die geloven zullen, wil zalig maken, maar dat Hij ook enige bepaalde mensen van eeuwigheid heeft uitverkoren, welke Hij in de tijd, boven anderen, met het geloof in Christus en met volständigkeit zou begiftigen; gelijk geschreven is: Ik heb Uw Naam geopenbaard de mensen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. (Joh. 17:6). En: Er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven. (Hand. 13:48). En: Hij heeft ons uitverkoren in Hem, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig zijn, enz. (Ef. 1:4).

1-2a. Die leren: Dat de verkiezing Gods ten eeuwigen leven velerlei is: de ene algemeen en onbepaald, de andere bijzonder en bepaald; en dat deze wederom óf onvolkomen, herroepelijk, niet-beslissend en voorwaardelijk is, óf volkomen, onherroepelijk, beslissend en volstrekt. Insgelijks: Dat er een andere verkiezing is tot het geloof, een andere tot de zaligheid, alzo, dat de verkiezing tot het rechtvaardigmakend geloof kan zijn zonder de beslissende verkiezing ter zaligheid.

Want dit is een gedichtsel van des mensen hersenen, buiten de Schrift

uitgedacht, waardoor de leer van de verkiezing verdorven en deze gulden keten van onze zaligheid verbroken wordt: Die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt. (Rom. 8:30)

1-3a. Die leren: Dat het welbehagen en voornemen Gods, van hetwelk de Schrift in de leer van de verkiezing gewag maakt, niet daarin bestaat, dat God enige bijzondere mensen boven anderen heeft uitverkoren; maar daarin, dat God uit alle mogelijke voorwaarden (onder welke ook zijn de werken der wet), of uit de gehele orde van alle dingen, de uit haar aard onverdienstelijke daad des geloofs en zijn onvolmaakte gehoorzaamheid tot een voorwaarde der zaligheid heeft uitgekozen, welke Hij voor een volkomen gehoorzaamheid genadiglijk zou hebben willen houden, en der beloning des eeuwigen levens waardig achten. Want met deze schadelijke dwaling wordt het welbehagen Gods en de verdienste van Christus krachteloos gemaakt, en de mensen door onnutte vragen van de waarheid der genadige rechtvaardigmaking en van de eenvoudigheid der Schrift afgetrokken, en deze uitspraak van de apostel van onwaarheid beschuldigd: God heeft ons geroepen met een heilige roeping; niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus vóór de tijden der eeuwen; (2 Tim. 1:9)

1-4a. Die leren: Dat in de verkiezing tot het geloof deze voorwaarde tevoren vereist wordt, dat de mens het licht der natuur recht gebruike, vroom zij, klein, nederig en ten eeuwigen leven geschikt, gelijk alsof aan die dingen de verkiezing enigszins hing. Want dit smaakt naar het gevoelen van Pelagius, en strijdt tegen de leer des apostels, waar hij schrijft: Wij hebben eertijds verkeerd in de begeerlijkheden onzes vleses, doende de wil des vleses en der gedachten, en wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen. Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde, waarmede Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus (uit genade zijt gij zalig geworden), en heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in de hemel in Christus Jezus; opdat Hij zou betonen in de toekomstige eeuwen de uitnemende rijkdom Zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jezus. Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme (Ef. 2:3-9).

1-5a. Die leren: Dat de onvolkomen en niet-beslissende verkiezing van bijzondere personen ter zaligheid geschied is uit het voorgezien geloof, bekering, heiligheid, Godzaligheid, die óf eerst begonnen, óf ook een tijdlang geduurd hebben; maar dat de volkomen en beslissende verkiezing geschied is uit de voorgeziena volharding tot het einde toe in het geloof, bekering, heiligheid en Godzaligheid; en dat dit is de genadige en evangelische waardigheid, om welke wille hij, die verkoren wordt, waardiger is dan hij, die niet verkoren wordt; en dat derhalve het geloof, de gehoorzaamheid des geloofs, heiligheid, Godzaligheid en volharding niet zijn vruchten van de onveranderlijke verkiezing ter heerlijkheid, maar dat het zijn voorwaarden, die tevoren vereist, en als volbracht wezende voorzien zijn in degenen, die ten volle verkoren zullen worden, en oorzaken, zonder welke de onveranderlijke verkiezing ter heerlijkheid niet geschiedt.

Hetwelk strijdt tegen de gehele Schrift, die deze en diergelijke uitspraken in onze oren en harten telkens inscherpt: De verkiezing is niet uit de werken, maar uit de Roepende (Rom. 9:11). Er geloofden zovelen, als er geordineerd waren tot het eeuwige leven (Hand. 13:48). Hij heeft ons uitverkoren in Hem, opdat wij zouden heilig zijn (Ef. 1:4). Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren (Joh. 15:16). Indien het door genade is, zo is het niet meer uit de werken (Rom. 11:6). Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad, en Zijn Zoon gezonden heeft (1 Joh. 4:10).

1-6a. Die leren: Dat niet alle verkiezing ter zaligheid onveranderlijk is; maar dat sommige uitverkorenen, niettegenstaande enig besluit Gods, kunnen verloren gaan, en gaan ook eeuwiglijk verloren. Met welke grove dwaling zij God veranderlijk maken, en de troost der Godzaligen, dien zij scheppen uit de vastigheid van hun verkiezing, omstoten, en de Heilige Schrift weerspreken, welke leert: Dat de uitverkorenen niet kunnen verleid worden (Matth. 24:24); dat Christus degenen, die Hem van de Vader gegeven zijn, niet verliest (Joh. 6:39); en dat God, die Hij te voren verordineerd, geroepen en gerechtvaardigd heeft, dezen ook heeft verheerlijkt (Rom. 8:30).

1-7a. Die leren: Dat er in dit leven geen vrucht en geen gevoel is van de onveranderlijke verkiezing ter heerlijkheid; ook geen zekerheid, dan die hangt aan een veranderlijke en onzekere voorwaarde. Want behalve dat het ongerijmd is te stellen een onzekere zekerheid, zo strijdt dit ook tegen de bevinding der heiligen, die uit kracht van het gevoel van hun verkiezing zich met de apostel verheugen, en deze weldaad Gods roemen (Ef. 1); die volgens Christus' vermaning zich met de discipelen verblijden, dat hun namen geschreven zijn in de hemelen (Luk. 10:20); die ook het gevoel van hun verkiezing stellen tegen de vurige pijlen van de aanvechtingen des duivels, vragende: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? (Rom. 8:33).

1-8a. Die leren: Dat God van niemand louter uit kracht van Zijn rechtvaardigen wil besloten heeft hem in de val van Adam en in de gemene stand der zonde en verdoemenis te laten, of in de mededeling van de genade die tot het geloof en de bekering nodig is, voorbij te gaan. Want dit staat vast: Hij ontfermt Zich, diens Hij wil, en verhardt, dien Hij wil (Rom. 9:18). En ook dit: Het is u gegeven de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven (Matth. 13:11). Insgelijks: Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve de kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want alzo is geweest het welbehagen voor U (Matth. 11:25-26).

1-9a. Die leren: Dat de oorzaak, waarom God tot het ene volk meer dan tot het andere het Evangelie zendt, niet is louter en eniglijk het welbehagen Gods, maar omdat het ene volk beter en waardiger is dan het andere, aan hetwelk het Evangelie niet wordt medegedeeld. Want dit ontkent Mozes, het Israëlitische volk aldus aansprekende: Zie, des HEEREN uws Gods is de hemel en de hemel der hemelen, de aarde, en al wat daarin is. Alleenlijk heeft de HEERE lust gehad aan uw vaderen om die lief te hebben, en heeft hun zaad na hen, ulieden, uit al de volken verkoren, gelijk het te dezen dage is (Deut. 10:14, 15), En Christus: Wee u, Chorazin, wee u Bethsaïda! Want zo in Tyrus en Sidon de krachten

waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben (Matth. 11:21).

HOOFDSTUK 2 --- Van de dood van Christus, en de verlossing der mensen door dezen.

2-1. God is niet alleen ten hoogste barmhartig, maar ook ten hoogste rechtvaardig. En Zijn gerechtigheid (gelijk Hij Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft) vereist dat onze zonden, tegen Zijn oneindige Majesteit begaan, niet alleen met tijdelijke, maar ook met eeuwige straffen, beide naar ziel en lichaam, gestraft worden; welke straffen wij niet kunnen ontgaan, tenzij aan de gerechtigheid Gods genoeg geschiede.

2-2. Maar alzo wij zelven niet kunnen genoegdoen, en ons van de toorn Gods bevrijden, zo heeft God uit oneindige barmhartigheid Zijn eniggeboren Zoon ons tot een Borg gegeven, Die, opdat Hij voor ons zou genoegdoen, voor ons of in onze plaats zonde en vervloeking aan het kruis geworden is.

2-3. Deze dood van de Zone Gods is de enige en volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonden; van oneindige kracht en waardigheid, overvloedig genoegzaam tot verzoening van de zonden der ganse wereld.

2-4. En deze dood is daarom van zo grote kracht en waardigheid, omdat de Persoon, Die dien geleden heeft, niet alleen een waarachtig en volkomen heilig mens is, maar ook de eniggeboren Zone Gods, van éézelfde eeuwig en oneindig wezen met de Vader en de Heiligen Geest, zodanig als onze Zaligmaker wezen moest. Daarenboven, omdat Zijn dood is vergezelschaft geweest met het gevoel van de toorn Gods en van de vloek, dien wij door onze zonden verdiend hadden.

2-5. Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruisigden Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte aan alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof.

2-6. Doch dat velen, door het Evangelie geroepen zijnde, zich niet bekeren, noch in Christus geloven, maar in ongeloof vergaan, zulks geschiedt niet door gebrek of ongenoegzaamheid van de offerande van Christus, aan het kruis geofferd, maar door hun eigen schuld.

2-7. Maar zovelen als waarachtig geloven, en door de dood van Christus van de zonden en het verderf verlost en behouden worden, die genieten deze weldaad alleen uit Gods genade, hun van eeuwigheid in Christus gegeven, welke genade Hij niemand schuldig is.

2-8. Want dit is geweest de gans vrije raad, de genadige wil en het voornemen van God de Vader, dat de levendmakende en zaligmakende kracht van de dierbaren dood Zijns Zoons zich uitstrekken zou tot alle uitverkorenen, om die alleen met het rechtvaardigmakend geloof te begiften, en door ditzelve onfeilbaar tot de zaligheid te brengen; dat is: God heeft gewild, dat Christus door het bloed Zijns kruises (waarmede Hij het nieuwe verbond bevestigd heeft), uit alle volken, stammen, geslachten en tongen, diegenen allen, en die alleen, krachtig zou verlossen, die van eeuwigheid tot de zaligheid verkoren, en van de Vader Hem gegeven zijn; hen zou begiften met het geloof, hetwelk Hij hun, gelijk ook andere zaligmakende gaven des Heiligen Geestes,

door Zijn dood heeft verworven; en hen van al hun zonden, zowel de aangeborene als de werkelijke, zowel na als vóór het geloof begaan, door Zijn bloed zou reinigen, tot het einde toe getrouwelijk bewaren, en ten laatste zonder enige vlek en rimpel heerlijk voor Zich stellen.

2-9. Deze raad, voortkomende uit de eeuwige liefde Gods tot de uitverkorenen, is van de beginne der wereld tot op dezen tegenwoordigen tijd, de poorten der hel zich tevergeefs daartegen stellende, krachtig vervuld geweest, en zal ook voortaan vervuld worden, alzo dat de uitverkorenen te zijner tijd tot één vergaderd zullen worden, en dat er altijd zal zijn een Kerk der gelovigen, gefundeerd in het bloed van Christus, dewelke Hem, haar Zaligmaker, Die voor haar, als een bruidegom voor zijn bruid, aan het kruis Zijn leven overgegeven heeft, standvastig beminne, gedurig diene, en hier en in alle eeuwigheid prijze.

Verwerping der dwalingen.

De rechte leer verklaard zijnde, verwerpt de Synode de dwalingen dergenen,

2-1a. Die leren; Dat God de Vader Zijn Zoon tot de dood des kruises verordineerd heeft, zonder zekeren en bepaalden raad van iemand zekerlijk zalig te maken; alzo dat de noodzakelijkheid, nuttigheid en waardigheid van de verwerving van de dood van Christus wel zouden hebben kunnen bestaan, en in alle delen volmaakt, volkomen en in haar geheel blijven, zelfs al ware het dat de verworven verlossing niet één enig mens immermeer metterdaad ware toegeëigend geweest. Want deze leer strekt tot versmading van de wijsheid des Vaders en van de verdienste van Jezus Christus, en strijdt tegen de Schrift. Want zo zegt onze Zaligmaker: Ik stel Mijn leven voor de schapen, en ik ken dezelve (Joh. 10:15,27). En de profeet Jesaja van de Zaligmaker: Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkig voortgaan (Jes. 53:10). Eindelijk, zij stoot om het artikel des geloofs, waarmede wij geloven: de algemene Christelijke Kerk.

2-2a. Die leren: Dat dit doel van de dood van Christus niet geweest is, dat Hij metterdaad het nieuwe verbond der genade door Zijn bloed zou bevestigen; maar alleen dat Hij de Vader een bloot recht zou verwerven, om met de mensen wederom zodanig verbond als het Hem believen zou, hetzij der genade of der werken, te kunnen oprichten. Want zulks strijdt tegen de Schrift, dewelke leert dat Christus geworden is Borg en Middelaar van een beter, dat is van het nieuwe verbond (Hebr. 7:22), en dat een testament in de doden eerst vast is (Hebr. 9:15, 17).

2-3a. Die leren: Dat Christus door Zijn genoegdoening voor niemand zekerlijk de zaligheid zelve, en het geloof, waardoor deze genoegdoening van Christus tot zaligheid krachtig toegeëigend wordt, verdiend heeft; maar alleen voor de Vader verworven heeft de macht of de volkomen wil, om opnieuw met de mensen te handelen, en nieuwe voorwaarden, zulke als Hij zou willen, voor te schrijven, van dewelke de volbrenging aan de vrijen wil des mensen hangen zou; en dat het derhalve had kunnen geschieden, dat óf niemand, óf alle mensen die zouden vervullen. Want dezen gevoelen al te verachtelijk van de dood van Christus,

erkennen geenszins de voornaamste vrucht of weldaad door dezen verkregen, en brengen wederom uit de hel te voorschijn de Pelagiaanse doling.

2-4a. Die leren: Dat het nieuwe verbond der genade, dat God de Vader, door tussenkomen van de dood van Christus, met de mensen gemaakt heeft, niet daarin bestaat, dat wij door het geloof, voor zoveel het de verdienste van Christus aanneemt, voor God gerechtvaardigd en zalig gemaakt worden; maar daarin, dat God, afgeschaft hebbende het afeisen van de volmaakte gehoorzaamheid der wet, het geloof zelf en de gehoorzaamheid des geloofs, alhoewel onvolmaakt, voor de volmaakte gehoorzaamheid der wet rekent, en der beloning des eeuwigen levens uit genade waardig acht. Want dezen weerspreken de Schrift: Zij worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is; Welken God voorgesteld heeft tot een Verzoening door het geloof in Zijn bloed (Rom. 3:24, 25); en brengen met de goddelozen Socinus voort een nieuwe en vreemde rechtvaardigmaking des mensen voor God, tegen de eendrachtige overeenstemming van de ganse Kerk.

2-5a. Die leren: Dat alle mensen in de staat der verzoening en de genade des verbonds zijn aangenomen, alzo dat niemand om de erfzonde der verdoemenis schuldig is of verdoemd zal worden, maar alle mensen van de schuld dezer zonde vrij zijn. Want dit gevoelen strijdt tegen de Schrift welke zegt dat wij van nature kinderen des toorns zijn (Ef. 2:3).

2-6a. Die het onderscheid tussen verwerving en toe-eigening daartoe gebruiken, opdat zij de onvoorzichtigen en onervarenen dit gevoelen zouden kunnen inplanten, dat God, zoveel Hem aangaat, aan alle mensen die weldaden, die door de dood van Christus verkregen worden, gelijkelijk heeft willen mededelen; maar dat sommigen de vergeving der zonden en het eeuwige leven deelachtig worden, anderen niet, dat zulk onderscheid hangt aan hun vrije wil, dewelke zichzelf voegt bij de genade, die zonder onderscheid aangeboden wordt, en dat het niet hangt aan die bijzondere gave der barmhartigheid, die krachtig in hen werkt, opdat zij zichzelf die genade boven anderen zouden toe-eigenen. Want dezen, zich houdende alsof zij dit onderscheid in een gezonde mening voorstelden, trachten de volke het verderfelijk venijn van de Pelagiaanse dwalingen in te geven.

2-7a. Die leren: Dat Christus voor diegenen, die God ten hoogste liefheeft en ten eeuwigen leven heeft verkoren, niet heeft kunnen noch moeten sterven, en ook niet gestorven is, naardien dezulken de dood van Christus niet van node hebben. Want zij weerspreken de apostel, die zegt: Christus heeft mij liefgehad en heeft Zichzelf voor mij overgegeven (Gal. 2:20). Ingelijks: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt. Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is (Rom. 8:33, 34), namelijk, voor hen; en de Zaligmaker, Die zegt: Ik stel Mijn leven voor de schapen (Joh. 10:15); en: Dit is Mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijkewijs Ik u liefgehad heb. Niemand heeft meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven zet voor zijn vrienden (Joh. 15:12, 13).

HOOFDSTUK 3 EN 4 --- Van des mensen verdorvenheid en bekering tot God, en de manier van deze.

3/4-1. De mens is van de beginne naar het beeld Gods geschapen, versierd in zijn verstand met ware en zalige kennis van zijn Schepper en van andere geestelijke dingen; in zijn wil en hart met gerechtigheid; in al zijn genegenheden met zuiverheid; en is overzulks geheel heilig geweest. Maar door het ingeven des duivels, en zijn vrijen wil van God afwijkende, heeft hij zichzelf van deze uitnemende gaven beroofd, en heeft daarentegen in de plaats van die over zich gehaald blindheid, schrikkelijke duisternis, ijdelheid en verkeerdheid des oordeels in zijn verstand; boosheid, weerspanningheid en hardheid in zijn wil en hart; mitsgaders ook onzuiverheid in al zijn genegenheden.

3/4-2. Zodanig als nu de mens geweest is na de val, zodanige kinderen heeft hij ook voortgebracht, namelijk hij, verdorven zijnde, verdorvene; alzo dat de verdorvenheid, naar Gods rechtvaardig oordeel, van Adam op al zijn nakomelingen (uitgenomen alleen Christus) gekomen is, niet door navolging, gelijk eertijds de Pelagianen gedreven hebben, maar door voortplanting der verdorven natuur.

3/4-3. Overzulks zo worden alle mensen in zonde ontvangen, en als kinderen des toorns geboren, onbekwaam tot enig zaligmakend goed, geneigd tot kwaad, dood in zonden en slaven der zonde. En willen en kunnen tot God niet wederkeren, noch hun verdorven natuur verbeteren, noch zichzelf tot de verbetering daarvan schicken, zonder de genade van de wederbarende Heilige Geest.

3/4-4. Wel is waar dat na de val in de mens enig licht der natuur nog overgebleven is, waardoor hij behoudt enige kennis van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tussen hetgeen betamelijk en onbetamelijk is, en ook betoont enige betrachtning tot de deugd en tot uiterlijke tucht. Maar zo ver is het vandaar, dat de mens door dit licht der natuur zou kunnen komen tot de zaligmakende kennis Gods, en zich tot Hem bekeren, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt; ja veel meer het, hoedanig het ook zij, op onderscheiden wijze geheel bezoedelt en in ongerechtigheid ten onder houdt; en dewijl hij dit doet, zo wordt hem alle verontschuldiging voor God benomen.

3/4-5. Gelijk het met het licht der natuur toegaat, zo gaat het ook in dezen toe met de wet der tien geboden, van God door Mozes de Joden in het bijzonder gegeven. Want nademaal deze de grootheid der zonde wel ontdekt en de mens meer en meer van zijn schuld overtuigt, doch het herstellingsmiddel daartegen niet aanwijst, noch enige krachten toebrenkt om uit deze ellendigheid te kunnen geraken, en omdat zij alzo, door het vlees krachteloos geworden zijnde, de overtreders onder de vloek blijven laat, zo kan de mens daardoor de zaligmakende genade niet verkrijgen.

3/4-6. Hetgeen dan noch het licht der natuur noch de wet doen kan, dat doet God door de kracht des Heiligen Geestes, en door het woord of de bediening der verzoening, welke is het Evangelie van de Messias, waardoor het God behaagd heeft de gelovige mensen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, zalig te maken.

3/4-7. Deze verborgenheid van Zijn wil heeft God in het Oude Testament aan weinigen ontdekt, doch in het Nieuwe Testament (het onderscheid der volken nu weggenomen

zijnde) heeft Hij haar aan meer mensen geopenbaard. Van welke onderscheiden uitdeling de oorzaak niet moet gesteld worden in de waardigheid van het ene volk boven het andere, of in het beter gebruik van het licht der natuur, maar in het gans vrije welbehagen en de onverdiende liefde Gods; waarom ook diegenen, wien buiten, ja tegen alle verdiensten zo groot een genade geschiedt, haar met een nederig en dankbaar hart moeten erkennen, maar in de anderen, wien deze genade niet geschiedt, moeten zij met de apostel de gestrengheid en rechtvaardigheid van Gods oordelen aanbidden en die geenszins curieus onderzoeken.

3/4-8. Doch zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstig geroepen. Want God betoont ernstig en waarachtig in Zijn Woord wat Hem aangenaam is, namelijk dat de geroepen tot Hem komen. Hij belooft ook met ernst allen, die tot Hem komen, en geloven, de rust der zielen en het eeuwige leven.

3/4-9. Dat er velen, door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in Christus, door het Evangelie aangeboden zijnde, noch in God, Die door het Evangelie roept, en Zelf ook dien Hij roept onderscheiden gaven meedeelt; maar in degenen, die geroepen worden; van dewelken sommigen, zorgeloos zijnde, het woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan, maar niet in het binnenste huns harten, en daarom is het, dat zij, na een kortstondige blijdschap van het tijdgeloof, wederom terugwijken; anderen verstikken het zaad des Woords door de doornen der zorgvuldigheden en wellusten der wereld, en brengen geen vruchten voort; hetwelk onze Zaligmaker leert in de gelijkenis van het zaad (Matth. 13).

3/4-10. Maar dat anderen, door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, komen en bekeerd worden, dat moet men de mens niet toeschrijven, alsof hij zichzelf door zijn vrijen wil zou onderscheiden van anderen, die met even grote of genoegzame genade tot het geloof en de bekering voorzien zijn (hetwelk de hovaardige ketterij van Pelagius stelt); maar men moet het Gode toeschrijven, Die, gelijk Hij de Zijnen van eeuwigheid uitverkoren heeft in Christus, alzo ook dezelve in de tijd krachtig roept, met het geloof en de bekering begiftigt, en uit de macht der duisternis verlost zijnde, tot het Rijks Zijns Zoons overbrengt, opdat zij zouden verkondigen de deugden Desgenen, Die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, en opdat zij niet in zichzelf, maar in de Heere zouden roemen, gelijk de apostolische schriften telkens getuigen.

3/4-11. Voorts, wanneer God dit Zijn welbehagen in de uitverkorenen uitvoert, en de ware bekering in hen werkt, zo is het dat Hij niet alleen het Evangelie hun uiterlijk doet prediken, en hun verstand krachtig door de Heiligen Geest verlicht, opdat zij recht zouden verstaan en onderscheiden die dingen, die des Geestes Gods zijn; maar Hij dringt ook in tot de binnenste delen des mensen met de krachtige werking van dezelfde wederbarende Geest; Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vermurwt dat hard is; Hij besnijdt dat onbesneden is. In de wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspanning was, gehoorzaam wordt; Hij beweegt en sterkt dien wil alzo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.

3/4-12. En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking van de doden en levendmaking, waarvan zo heerlijk in de Schrift gesproken wordt, dewelke God zonder ons in ons werkt. En deze wordt in ons niet teweeggebracht door middel

van de uiterlijke prediking alleen, noch door aanrading, of zulke manier van werking, dat, wanneer nu God Zijn werk volbracht heeft, het alsdan nog in de macht des mensen zou staan wedergeboren te worden of niet wedergeboren te worden, bekeerd te worden of niet bekeerd te worden. Maar het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen, en onuitsprekelijke werking, dewelke, naar het getuigenis der Schrift (die van de Auteur van deze werking is ingegeven), in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of de opwekking der doden; alzo dat al diegenen, in wier harten God op deze wonderbaarlijke wijze werkt, zekerlijk, onfeilbaar en krachtig wedergeboren worden en daadwerkelijk geloven. En alsdan wordt de wil, zijnde nu vernieuwd, niet alleen van God gedreven en bewogen, maar, van God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf. Waarom ook terecht gezegd wordt dat de mens, door de genade die hij ontvangen heeft, gelooft en zich bekeert.

3/4-13. De wijze van deze werking kunnen de gelovigen in dit leven niet volkomen begrijpen; ondertussen stellen zij zich daarin gerust, dat zij weten en gevoelen, dat zij door deze genade Gods met het hart geloven, en hun Zaligmaker liefhebben.

3/4-14. Zo is dan het geloof een gave Gods; niet omdat het aan de vrijen wil des mensen van God wordt aangeboden, maar omdat het de mens metterdaad wordt medegedeeld, ingegeven en ingestort; ook niet daarom, dat God alleen de macht om te geloven zou geven, en daarna de toestemming of het daadwerkelijk geloven van de vrijen wil des mensen verwachten; maar omdat Hij, Die daar werkt het willen en het werken, ja alles werkt in allen, in de mens teweegbrengt beide, de wil om te geloven en het geloof zelf.

3/4-15. Deze genade is God aan niemand schuldig; want wat zou Hij schuldig zijn degenen, die Hem niets eerst geven kan, opdat het hem vergolden worde? Ja, wat zou God dien schuldig zijn, die van zichzelf niet anders heeft dan zonde en leugen? Diegene dan, die deze genade ontvangt, die is Gode alleen daarvoor eeuwige dankbaarheid schuldig, en dankt Hem ook daarvoor; diegene, die deze genade niet ontvangt, die acht ook deze geestelijke dingen gans niet en behaagt zichzelf in het zijne; of, zorgeloos zijnde, roemt hij ijdelijk dat hij heeft hetgeen hij niet heeft. Voorts, van diegenen die hun geloof uiterlijk belijden en hun leven beteren, moet men naar het voorbeeld der apostelen het beste oordelen en spreken; want het binnenste des harten is ons onbekend. En wat aangaat anderen, die nog niet geroepen zijn, voor dezulken moet men God bidden, Die de dingen die niet zijn, roept alsof zij waren; en wij moeten ons geenszins tegenover hen verhovaardigen, alsof wij onszelf uitgezonderd hadden.

3/4-16. Doch gelijk de mens door de val niet heeft opgehouden een mens te zijn, begiftigd met verstand en wil, en gelijk de zonde, die het ganse menselijk geslacht heeft doordrongen, de natuur des mensen niet heeft weggenomen, maar verdorven en geestelijker wijze gedood; alzo werkt ook deze Goddelijke genade der wedergeboorte in de mensen niet als in stokken en blokken, en vernietigt de wil en zijn eigenschappen niet, en dwingt dien niet met geweld zijns ondanks, maar maakt hem geestelijk levend, heelt hem, verbetert hem, en buigt hem tegelijk lieflijk en krachtig; alzo dat, waar de weerspanningheid en tegenstand des vlees tevoren ten enenmale de overhand had, daar nu een gewillige en oprechte gehoorzaamheid des Geestes de overhand begint te krijgen; waarin de waarachtige en geestelijke wederoprichting en vrijheid van onzen wil gelegen is. En tenware dat die wonderbaarlijke Werkmeester alles goeds in dezer voege met ons handelde, de mens zou ganselijk geen hoop hebben van uit de val te kunnen

opstaan door zijn vrijen wil, waardoor hij zichzelf toen hij nog stond, in het verderf heeft gestort.

3/4-17. Gelijk ook die almachtige werking Gods, waardoor Hij dit ons natuurlijk leven voortbrengt en onderhoudt, niet uitsluit, maar vereist het gebruik der middelen, door welke God naar Zijn oneindige wijsheid en goedheid deze Zijn kracht heeft willen uitoefenen; alzo is het ook dat de voormelde bovennatuurlijke werking Gods, waardoor Hij ons wederbaart, geenszins uitsluit noch omstoot het gebruik des Evangelies, hetwelk de wijze God tot een zaad der wedergeboorte en spijs der ziel verordineerd heeft. Daarom dan, gelijk de apostelen en de leraars die hen zijn gevolgd, van deze genade Gods het volk Godzalig hebben onderricht, Hem ter eer, en tot nederdrukking van allen hoogmoed des mensen, en ondertussen nochtans niet hebben nagelaten, hen door heilige vermaningen des Evangelies te houden onder de oefening des Woords, der Sacramenten en kerkelijke tucht; alzo moet het ook nu verre vandaar zijn, dat diegenen, die anderen in de gemeente leren, of die geleerd worden, zich zouden vermeten God te verzoeken door het scheiden dier dingen, die God naar Zijn welbehagen heeft gewild dat tezamen gevoegd zouden blijven. Want door de vermaningen wordt de genade medegedeeld; en hoe vaardiger wij ons ambt doen, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods, Die in ons werkt, en Zijn werk gaat dan allerbest voort. Welken God alleen toekomt, zo vanwege de middelen, als vanwege de zaligmakende vrucht en kracht daarvan, alle heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

Verwerping der dwalingen.

De rechtzinnige leer verklaard zijnde, verwerpt de Synode de dwalingen dergenen,

3/4-1a. Die leren: Dat men eigenlijk niet zeggen kan dat de erfzonde in zichzelf genoegzaam is om het ganse menselijke geslacht te verdoemen, of om tijdelijke en eeuwige straffen te verdienen. Want dezen weerspreken de apostel, die daar zegt: Door één mens is de zonde in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood; en alzo is de dood tot alle mensen doorgegaan, in welken allen gezondigd hebben (Rom. 5:12). En: De schuld is uit één misdaad tot verdoemenis (Rom. 5:16). En: De bezoldiging der zonde is de dood (Rom. 6:23).

3/4-2a. Die leren: Dat de geestelijke gaven, of de goede hoedanigheden en deugden, als daar zijn: goedheid, heiligheid, rechtvaardigheid, in de wil des mensen, toen hij eerst geschapen werd, niet konden zijn, en dat zij dienvolgens in de val daarvan niet hebben kunnen gescheiden worden. Want zulks strijdt tegen de beschrijving van het evenbeeld Gods, welke de apostel stelt Ef. 4:24; alwaar hij getuigt dat het bestaat in rechtvaardigheid en heiligheid, welke beide ongetwijfeld in de wil hun plaats hebben.

3/4-3a. Die leren: Dat in de geestelijken dood de geestelijke gaven niet van des mensen wil zijn gescheiden, nademaal de wil in zichzelf nooit is verdorven geweest, maar alleenlijk door de duisternis des verstands en de ongeregelde der geneigdheden verhinderd; en dat, deze verhinderingen weggenomen zijnde, alsdan de wil zijn vrije aangeboren kracht zou in het werk kunnen stellen, dat is: allerlei goed, hetwelk hem voorkomt, uit zichzelf zou kunnen willen en verkiezen, of niet willen en niet verkiezen. Dit is een nieuwigheid en dwaling, en

strekt daartoe dat zij de krachten van de vrijen wil verheft, tegen de uitspraak van de profeet: Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het (Jer. 17:9); en van de apostel: Onder dewelke (kinderen der ongehoorzaamheid) ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vleses, doende de wil des vleses en der gedachten (Ef. 2:3).

3/4-4a. Die leren: Dat de onwedergeboren mens niet eigenlijk noch geheel dood is in de zonde, of ontbloot van alle krachten tot het geestelijk goed; maar dat hij nog kan hongeren en dorsten naar de gerechtigheid en het leven, en offeren een offerande van een verslagen en gebroken geest, die Gode aangenaam is. Want deze dingen strijden tegen de klare getuigenissen der Schrift: Gij waart dood door de misdaden en de zonden (Ef. 2:1, 5); en: Het gedichtsel van des mensen hart is alleenlijk boos, te allen dage (Gen. 6:5 en 8:21). Daarenboven, hongeren en dorsten naar de verlossing uit de ellende, en naar het leven, en Gode een offerande van een gebroken geest opofferen, geldt eigenlijk van de wedergeborenen, en van degenen die zalig genaamd worden (Ps. 51:19 en Matth. 5:6).

3/4-5a. Die leren: Dat de verdorven en natuurlijke mens de gemene genade (waardoor zij verstaan het licht der natuur), of de gaven, hem na de val nog overgelaten, zo wel gebruiken kan, dat hij door dat goed gebruik een meerdere, namelijk de evangelische of zaligmakende genade en de zaligheid zelve allengskens en bij trappen zou kunnen bekomen. En dat in dezer voege God Zich van Zijn zijde betoont gereed te zijn om Christus aan alle mensen te openbaren, naardien Hij de middelen die tot de kennis van Christus, tot het geloof en tot de bekering nodig zijn, genoegzaam en krachtig aan allen toedient. Want benevens de ervaring van alle tijden betuigt ook de Schrift dat zulks onwaarachtig is: Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten, die kennen zij niet (Ps. 147:19, 20). God heeft in de verleden tijden al de heidenen laten wandelen in hun wegen (Hand. 14:16). En: Zij (te weten Paulus met de zijnen) werden van de Heiligen Geest verhinderd het Woord in Azië te spreken. En aan Mysië gekomen zijnde, poogden zij naar Bithynië te reizen; en de Geest liet het hun niet toe (Hand. 16:6, 7).

3/4-6a. Die leren: Dat in de ware bekering des mensen geen nieuwe hoedanigheden, krachten of gaven in de wil door God kunnen ingestort worden, en dat overzulks het geloof, waardoor wij eerst bekeerd worden, en waarvan wij gelovigen genoemd worden, niet is een hoedanigheid of gave, van God ingestort, maar alleen een daad des mensen, en dat het niet anders kan gezegd worden een gave te zijn, dan ten aanzien van de macht om daartoe te komen. Want daarmede weerspreken zij de Heilige Schrift, die getuigt dat God nieuwe hoedanigheden des geloofs, der gehoorzaamheid, en van het gevoel Zijner liefde in onze harten uitstort: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven (Jer. 31:33). En: Ik zal water gieten op de dorstige en stromen op het droge; Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten (Jes. 44:3). En: De liefde Gods is in onze harten uitgestort door de Heiligen Geest, Die ons is gegeven (Rom. 5:5). Zulks strijdt ook tegen het gedurig gebruik der Kerke Gods, dewelke bij de profeet aldus bidt: Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn (Jer. 31:18).

3/4-7a. Die leren: Dat de genade, waardoor wij tot God bekeerd worden, niet anders is dan een zachte aanrading; of (gelijk anderen dit verklaren), dat dit de aller-edelste manier van werking is in de bekering des mensen, en die het best overeenkomt met de natuur des mensen, welke door aanrading geschiedt; en dat er niets is, waarom deze aanradende genade alleen niet zou genoegzaam zijn om de natuurlijke mens geestelijk te maken; ja dat God niet anders de toestemming van de wil voortbrengt, dan door deze wijze van aanrading; en dat de kracht der Goddelijke werking, waardoor zij de werking des satans te boven gaat, hierin bestaat, dat God eeuwige, maar de satan tijdelijke goederen belooft. Want dit is gans Pelagiaans en strijdig tegen de gehele Heilige Schrift; dewelke, behalve deze, nog een andere en veel krachtiger en Goddelijker manier van werking des Heiligen Geestes in de bekering des mensen erkent; gelijk bij Ezechiël: Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlesen hart geven (Ez. 36:26).

3/4-8a. Die leren: Dat God zulke krachten Zijner almogendheid in de wedergeboorte des mensen niet gebruikt, waardoor Hij diens wil krachtig en onfeilbaar zou buigen tot geloof en bekering; maar dat, al de werkingen der genade volbracht zijnde, dewelke God gebruikt om de mens te bekeren, de mens nochtans Gode en de Heiligen Geest, wanneer Hij zijn wedergeboorte voorheeft en hem wederbaren wil, also kan wederstaan, en metterdaad ook dikwijls weerstaat, dat hij zijns zelfs wedergeboorte ganselijk belet; en dat het overzulk in zijn eigen macht blijft wedergeboren te worden of niet. Want dit is anders niet dan al de kracht van de genade Gods in onze bekering wegnemen, en de werking des almachtigen Gods aan de wil des mensen onderwerpen; en dat tegen de apostelen, die leren: Dat wij geloven naar de werking der sterkte Zijner macht (Ef. 1:19). En: Dat God het welbehagen Zijner goedheid, en het werk des geloofs, in ons vervult met kracht (2 Thess. 1:11). En: Dat Zijn Goddelijke kracht ons alles wat tot het leven en de Godzaligheid behoort, geschonken heeft (2 Petr. 1:3).

3/4-9a. Die leren: Dat de genade en de vrije wil gedeeltelijke oorzaken zijn, die beide tezamen het begin van de bekering werken, en dat de genade in orde van werking niet gaat vóór de werking van de wil; dat is, dat God niet eer de wil des mensen krachtig helpt tot de bekering, dan wanneer de wil des mensen zichzelf beweegt en daartoe bepaalt. Want de Oude Kerk heeft deze leer al overlang in de Pelagianen veroordeeld, uit de woorden van de apostel: Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods (Rom. 9:16). Insgelijks: Wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen? (1 Kor. 4:7). En: Het is God, Die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen (Filipp. 2:13).

HOOFDSTUK 5 --- Van de volharding der heiligen.

5-1. Die God naar Zijn voornemen tot de gemeenschap van Zijn Zoon, onzen Heere Jezus Christus, roept, en door de Heiligen Geest wederbaart, die verlost Hij wel van de heerschappij en slavernij der zonde, doch Hij verlost hen in dit leven niet ganselijk van het vlees en het lichaam der zonde.

5-2. Hieruit spruiten de dagelijkse zonden der zwakheid, en ook aan de allerbeste werken der heiligen kleven gebreken. Hetwelk hun gestadige oorzaak geeft om zich voor God te verootmoedigen, hun toevlucht tot de gekruisigden Christus te nemen, het vlees hoe langer hoe meer door de Geest des gebeds en heilige oefeningen der godvruchtigheid te doden, en naar het eindperk der volmaaktheid te zuchten, totdat zij van dit lichaam des doods ontbonden zijnde, met het Lam Gods in de hemelen zullen regeren.

5-3. Ter oorzaak van deze overblijfselen der inwonende zonde, en ook vanwege de aanvechtingen der wereld en des satans, zouden de bekeerden in die genade niet kunnen volstandig blijven, zo zij aan hun eigen krachten overgelaten werden. Maar God is getrouw, Die hen in de genade, hun eenmaal gegeven, barmhartig bevestigt en ten einde toe krachtig bewaart.

5-4. En hoewel die macht Gods, waardoor Hij de ware gelovigen in de genade bevestigt en bewaart, meerder is dan dat zij van het vlees zou kunnen overwonnen worden, zo worden nochtans de bekeerden niet altijd alzo van God geleid en bewogen, dat zij in sommige bijzondere daden door hun eigen schuld van de leiding der genade niet zouden kunnen afwijken, en van de begeerlijkheden des vleses verleid worden en die volgen. Daarom moeten zij gestadig waken en bidden dat zij niet in verzoeking geleid worden. En zo zij dit niet doen, zo kunnen zij niet alleen door het vlees, de wereld en de satan tot zware en ook gruwelijke zonden vervoerd worden, maar worden zij ook inderdaad, door Gods rechtvaardige toelating, daartoe somwijlen vervoerd; gelijk het droevige vallen van David, Petrus, en andere heiligen, dat ons in de Schrift beschreven is, bewijst.

5-5. Met zodanige grove zonden vertoornen zij God zeer, vervallen in schuld des doods, bedroeven de Heiligen Geest, verbreken voor een tijd de oefening des geloofs, verwonden zwaarlijk hun consciëntie, en verliezen somwijlen voor een tijd het gevoel der genade; totdat hun, wanneer zij door ernstige boetvaardigheid op de weg wederkeren, het Vaderlijk aanschijn Gods opnieuw verschijnt.

5-6. Want God, Die rijk is in barmhartigheid, neemt, naar het onveranderlijk voornemen der verkiezing, de Heiligen Geest van de Zijnen, ook zelfs in hun droevig vallen, niet geheel weg, en laat hen zó ver niet vervallen, dat zij van de genade der aanneming en van de staat der rechtvaardigmaking uitvallen, of dat zij zondigen ten dode, of tegen de Heiligen Geest, en, van Hem geheel verlaten zijnde, zichzelf in het eeuwig verderf storten.

5-7. Want eerstelijk, in zulk vallen bewaart Hij nog in hen dit Zijn onverderfelijk zaad, waaruit zij wedergeboren zijn, opdat het niet verga, noch uitgeworpen worde. Ten

andere vernieuwt Hij hen zekerlijk en krachtig door Zijn Woord en Geest tot bekering; opdat zij over de bedreven zonden van harte, en naar God, bedroefd zijn; vergeving in het bloed des Middelaars, door het geloof, met een verbroken hart, begeren, en verkrijgen; de genade van God, Die nu met hen verzoend is, wederom gevoelen; Zijn ontfermingen en trouw aanbidden; en voortaan hun zaligheid met vrezen en beven des te naarstiger werken.

5-8. Alzo verkrijgen zij dan dit, niet door hun verdiensten of krachten, maar uit de genadige barmhartigheid Gods, dat zij noch ganselijk van het geloof en de genade uitvallen, noch tot het einde toe in de val blijven of verloren gaan. Hetwelk, zoveel hen aangaat, niet alleen lichtelijk zou kunnen geschieden, maar ook ongetwijfeld geschieden zou. Doch ten aanzien van God kan het ganselijk niet geschieden; dewijl noch Zijn raad veranderd, noch Zijn belofte gebroken, noch de roeping naar Zijn voornemen herroepen, noch de verdienste, voorbidding en bewaring van Christus krachteloos gemaakt, noch de verzegeling des Heiligen Geestes vrijdeld of vernietigd kan worden.

5-9. Van deze bewaring der uitverkorenen tot de zaligheid, en van de volharding der ware gelovigen in het geloof, kunnen de gelovigen zelven verzekerd zijn, en zij zijn het ook, naar de mate des geloofs, waarmede zij zekerlijk geloven dat zij zijn en altijd blijven zullen ware en levende leden der Kerk, dat zij hebben vergeving der zonden en het eeuwige leven.

5-10. En dienvolgens spruit deze verzekerdheid niet uit enige bijzondere openbaring, zonder of buiten het Woord geschied, maar uit het geloof aan de beloften Gods, die Hij in Zijn Woord zeer overvloedig tot onzen troost geopenbaard heeft; uit het getuigenis des Heiligen Geestes, Die met onzen geest getuigt dat wij kinderen en erfgenamen Gods zijn (Rom. 8:16, 17); eindelijk, uit de ernstige en heilige oefening van een goede consciëntie en van goede werken. En zo de uitverkorenen Gods dezen vasten troost in deze wereld niet hadden, dat zij de overwinning behouden zullen, mitsgaders dit onbedrieglijk pand der eeuwige heerlijkheid, zo zouden zij de ellendigste van alle mensen zijn.

5-11. Ondertussen getuigt de Schrift dat de gelovigen in dit leven tegen onderscheiden twijfelingen des vleses strijden, en in zware aanvechting gesteld zijnde, dit volle betrouwen des geloofs en deze zekerheid der volharding niet altijd gevoelen. Maar God, de Vader aller vertroosting, laat hen boven hetgeen zij vermogen niet verzocht worden, maar geeft met de verzoeking ook de uitkomst (1 Kor. 10:13); en wekt in hen de verzekerdheid der volharding door de Heiligen Geest wederom op.

5-12. Doch zo ver is het vandaar, dat deze verzekerdheid der volharding de ware gelovigen hovaardig en vleselijk-zorgeloos zou maken, dat zij daarentegen een ware wortel is van nederigheid, kinderlijke vreze, ware Godzaligheid, lijdzaamheid in allen strijd, vurige gebeden, standvastigheid in het kruis en in de belijdenis der waarheid, mitsgaders van vaste blijdschap in God; en dat de overdenking van die weldaad hun een prikkel is tot ernstige en gedurige beoefening van dankbaarheid en goede werken; gelijk uit de getuigenissen der Schrift en de voorbeelden der heiligen blijkt.

5-13. Wanneer ook het vertrouwen der volharding wederom levend wordt in degenen die van de val weder opgericht worden, zo brengt dat in hen niet voort enige darterheid of veronachtzaming der Godzaligheid, maar een veel grotere zorg, om de wegen des

Heeren vlijtig waar te nemen, die van tevoren bereid zijn, opdat zij, daarin wandelende, de verzekerdheid van hun volharding zouden mogen behouden, en opdat het aanschijn des verzoenden Gods (waarvan de aanschouwing de Godvruchtigen zoeter is dan het leven, en waarvan de verberging bitterder is dan de dood), om het misbruik van Zijn Vaderlijke goedertierenheid niet wederom van hen afgekeerd worde, en zij alzo in zwaarder kwellingen des gemoeds vervallen.

5-14. Gelijk het God nu liefd heeft dit Zijn werk der genade door de prediking des Evangelies in ons te beginnen, alzo bewaart, achtervolgt en volbrengt Hij het door het horen, lezen en overleggen daarvan, mitsgaders door vermaningen, bedreigingen, beloften en het gebruik der Heilige Sacramenten.

5-15. Deze leer van de volharding der ware gelovigen en heiligen, mitsgaders van de verzekerdheid dezer volharding, welke God, tot eer van Zijn Naam en tot troost der godvruchtige zielen, in Zijn Woord zeer overvloedig geopenbaard heeft, en in de harten der gelovigen indrukt, wordt wel van het vlees niet begrepen, en wordt van de satan gehaat, van de wereld bespot, van de onervarenen en hypocrieten misbruikt, en van de dwaalgeesten bestreden; maar de bruid van Christus heeft haar altijd, als een schat van onwaardeerbare prijs, zeer tederlijk bemind, en standvastig verdedigd. En dat zij dit ook voortaan doe, zal God bezorgen; tegen Denwelken geen raad geldt, noch enig geweld iets vermag. Welken enigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.

Verwerping der dwalingen.

De rechtzinnige leer verklaard zijnde, verwerpt de Synode de dwalingen dergenen,

5-1a. Die leren: Dat de volharding der ware gelovigen niet is een vrucht der verkiezing, of een gave Gods, door de dood van Christus verworven; maar een voorwaarde des nieuwen verbonds, die de mens vóór zijn beslissende (gelijk zij spreken) verkiezing en rechtvaardigmaking door zijn vrijen wil moet volbrengen.

Want de Heilige Schrift getuigt dat zij uit de verkiezing volgt, en door de kracht des doods, der verrijzenis en der voorbedding van Christus de uitverkorenen gegeven wordt: De uitverkorenen hebben het verkregen, en de anderen zijn verhard geworden (Rom. 11:7). Insgelijks: Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken? Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt. Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? (Rom. 8:32-35).

5-2a. Die leren: Dat God de gelovigen mens wel voorziet met genoegzame krachten om te volharden, en bereid is die in hem te bewaren, zo hij zijn ambt* (=plicht) doet; doch al is het nu ook dat alle dingen, die nodig zijn om in het geloof te volharden, en die God gebruiken wil om het geloof te bewaren, in het werk gesteld zijn, dat het dan nog altijd hangt aan het believe van de wil dat deze volharde of niet volharde. Want dit gevoelen bevat in zich een openbaar Pelagianisme; en terwijl het de mensen wil vrij maken, zo maakt het hen rovers

van Gods eer; tegen de voortdurende overeenstemming der evangelische leer, die de mens alle stof van roemen beneemt, en de lof dezer weldaad aan de genade Gods alleen toeschrijft; en tegen de apostel, die getuigt: Dat het God is, Die ons ook zal bevestigen tot het einde toe, om onstraffelijk te zijn in de dag van onzen Heere Jezus Christus (1 Kor. 1:8).

5-3a. Die leren: Dat de ware gelovigen en wedergeborenen niet alleen van het rechtvaardigmakend geloof, insgelijks, van de genade en zaligheid ganselijk en tot het einde toe kunnen uitvallen, maar ook dikwijls metterdaad daarvan uitvallen en in der eeuwigheid verloren gaan. Want deze mening maakt de genade, rechtvaardigmaking, wedergeboorte, en voortdurende bewaring van Christus krachteloos, tegen de uitgedrukte woorden van de apostel Paulus: Dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren. Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van de toorn (Rom. 5:8, 9). En tegen de apostel Johannes: Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want Zijn zaad blijft in hem; en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren (1 Joh. 3:9). En ook tegen de woorden van Jezus Christus: Ik geef Mijn schapen het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken. Mijn Vader, Die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders (Joh. 10:28, 29).

5-4a. Die leren: Dat de ware gelovigen en wedergeborenen kunnen zondigen de zonde tot de dood, of tegen de Heiligen Geest. Dewijl dezelfde apostel Johannes, nadat hij in het vijfde hoofdstuk van zijn eersten Zendbrief, vers 16 en 17, van degenen, die tot de dood zondigen, gesproken had, en verboden had voor hen te bidden, terstond in het 18e vers daarbij voegt: Wij weten dat een iegelijk die uit God geboren is; niet zondigt (versta: met zulke zonde); maar die uit God geboren is, bewaart zichzelf, en de boze vat hem niet (1 Joh. 5:18).

5-5a. Die leren: Dat men geen zekerheid van de toekomstige volharding in dit leven kan hebben zonder bijzondere openbaring. Want door deze leer wordt de vaste troost der ware gelovigen in dit leven weggenomen, en de twijfeling der pausgezinden in de Kerk weder ingevoerd; terwijl de Heilige Schrift deze zekerheid telkens afleidt, niet uit een bijzondere en buitengewone openbaring, maar uit de eigen merktekenen der kinderen Gods, en uit de zeer standvastige beloften Gods. Inzonderheid de apostel Paulus: Geen schepsel zal ons kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere (Rom. 8:39). En Johannes: *Die Zijn geboden bewaart, blijft in Hem, en Hij in denzelven. En hieraan kennen wij dat Hij in ons blijft, namelijk uit de Geest, Dien Hij ons gegeven heeft* (1 Joh. 3:24).

5-6a. Die leren: Dat de leer van de verzekerdheid der volharding en der zaligheid uit haar eigen aard en natuur een oorkussen des vleses is, en voor de godvruchtigheid, goede zeden, gebeden en andere heilige oefeningen schadelijk; maar dat het daarentegen prijselijk is daaraan te twijfelen. Want dezen betonen dat zij de kracht der Goddelijke genade en de werking des inwonende Heiligen Geestes niet kennen. En zij weerspreken de apostel Johannes, die het tegendeel met uitgedrukte woorden leert in zijn eersten Zendbrief: *Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij*

zullen Hem zien gelijk Hij is. En een iegelijk die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is. (1 Joh. 3:2, 3). Daarenboven worden dezen weerlegd door de voorbeelden van de heiligen, zo des Ouden als des Nieuwen Testaments, dewelke, alhoewel zij van hun volharding en zaligheid zeker waren, nochtans in de gebeden en andere oefeningen der Godzaligheid volhardende zijn geweest.

5-7a. Die leren: Dat het geloof dergenen, die maar voor een tijd geloven, van het rechtvaardigmakend en zaligmakend geloof niet verschilt, dan alleen in de duurzaamheid.

Want Christus Zelf, Matth. 13:20 en Lukas 8:13 en vervolgens, stelt klaarblijkelijk daarbij nog drieërlei onderscheid tussen degenen, die maar voor een tijd geloven, en de ware gelovigen, als Hij zegt dat genen het zaad ontvangen in een steenachtige aarde, maar dezen in een goede aarde of goed hart; dat genen zonder wortel zijn, maar dezen een vasten wortel hebben; dat genen zonder vruchten zijn, maar dezen hun vrucht, in onderscheiden mate, met standvastigheid of volstandig voortbrengen.

5-8a. Die leren: Dat het niet ongerijmd is dat de mens, zijn eerste wedergeboorte verloren hebbende, wederom opnieuw, ja menigmaal wedergeboren worde. Want dezen loochenen door deze leer de onverderfelijkheid van het zaad Gods, waardoor wij wedergeboren worden. Tegen het getuigenis van de apostel Petrus: Gij, die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad (1 Petr. 1:23).

5-9a. Die leren: Dat Christus nergens gebeden heeft dat de gelovigen in het geloof onfeilbaar zouden volhardden. Want zij weerspreken Christus Zelfen, Dewelke zegt: Ik heb voor u gebeden, Petrus, dat uw geloof niet ophoude (Luk. 22:32). En de evangelist Johannes, dewelke getuigt dat Christus niet alleen voor de apostelen, maar ook voor al degenen, die door hun woord geloven zouden, gebeden heeft: Heilige Vader, bewaar ze in Uw Naam; en: Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart van de boze (Joh. 17:11, 15, 20).

BESLUIT

En dit is de naakte, eenvoudige en oprechte verklaring van de rechtzinnige leer der vijf artikelen, die in Nederland in verschil zijn, en meteen de verwerping der dolingen, waardoor de Nederlandse Kerken een tijdlang zijn beroerd geweest, welke verklaring en verwerping de Synode oordeelt uit den Woorde Gods te zijn genomen en met de belijdenis der Gereformeerde Kerken overeen te stemmen; waaruit klaar blijkt, dat degenen, denwelken zulks het minst betaamde, tegen alle waarheid, billijkheid en liefde hebben gehandeld, die het volk hebben willen wijsmaken: "dat de leer der Gereformeerde Kerken van de Predestinatie en de aanklevende hoofdstukken, door haren eigen aard en drijving de harten der mensen van alle godvruchtigheid en godsdienst afleidt; dat zij een oorkussen is voor het vlees en den duivel, en een burg des satans, waaruit hij allen mensen lagen legt, het merendeel van hen verwondt en velen van hen met de pijlen of der wanhoop of der zorgeloosheid dodelijk doorschiet. Dat die leer God maakt een auteur der zonde, onrechtvaardig, een tiran en huichelaar, en dat zij niets anders is dan een vernieuwd Stoïcisme, Manicheïsme, Libertijnschap en Turkendom; dat zij de mensen vleselijk zorgeloos maakt, als zich zelve daardoor wijs

makende, dat het den uitverkorenen niet kan hinderen aan hunne zaligheid, hoe zij ook leven, en zij daarom allerlei gruwelijke schelmstukken onbekommerd mogen bedrijven; dat het degenen, die verworpen zijn, ter zaligheid niet kan baten, al ware het, dat zij ook al de werken der heiligen waarlijk mochten gedaan hebben; dat daarmede geleerd wordt, dat God door het blote en loutere goeddunken van Zijnen wil, zonder enig opzicht of aanmerking van enige zonde, het grootste deel der wereld tot de eeuwige verdoemenis voorbeschikt en geschapen heeft; dat de verwerping op gelijke wijze de oorzaak is der ongelovigheid en goddeloosheid, gelijk de verkiezing is de fontein en oorzaak des geloofs en der goede werken; dat vele onnozele kinderkens der gelovigen van de borsten der moeders worden afgerukt en tiranniglijk in het helse vuur geworpen, alzo dat hun noch het bloed van Christus baten kan, noch de doop, noch het gebed der Kerken bij hunnen doop", en wat dergelijke andere dingen nog veel meer zijn, die de Gereformeerde Kerken niet alleen niet bekennen, maar ook van ganser harte met verfoeiing verwerpen.

Daarom, zo velen als er den naam onzes Zaligmakers Jezus Christus godvruchtig aanroepen, dien betuigt deze Synode van Dordrecht door den naam des Heeren, dat zij van het geloof der Gereformeerde Kerken willen oordelen, niet uit lasteringen, die hier en daar uit samengeraapt zijn, ook niet uit private of bijzondere uitspraken van sommige, zo oude als nieuwe Leraren, die dikwijls ook te kwader trouw aangehaald, of verdorven en in een verkeerden zin verdraaid worden; maar uit de openbare belijdenis der kerken zelve, en uit deze verklaring der rechtzinnige leer, die met eendrachtige overeenstemming van allen en een ieder lid der gehele Synode bevestigd is. Daarna vermaant dezelve Synode ook ernstig de lasteraars, dat zij toezien wat zwaar oordeel Gods zij op zich laden, die tegen zo vele Kerken en zo veler Kerken belijdenissen valse getuigenissen spreken, de consciëntiën der zwakken beroeren, en bij velen de gemeenschap der ware gelovigen zoeken verdacht te maken. Ten laatste vermaant deze Synode alle Mededienaars in het Evangelie van Christus, dat zij zich in het verhandelen van deze leer, beide in scholen en Kerken, godvruchtig en godsdienstig gedragen; dezelve zowel met de tong als met de pen tot Gods eer, heiligheid des levens en vertroosting der verslagene gemoederen richten; dat zij met de Schriftuur naar de regelmaat des geloofs niet alleen gevoelen, maar ook spreken; en eindelijk van alle zulke wijzen van spreken zich onthouden, die de palen van den rechten zin der Heilige Schriftuur, ons voorgesteld, te buiten gaan, en die den dartelen Sofisten rechtvaardige oorzaak geven mochten, om de leer der Gereformeerde Kerken te beschimpen of ook te lasteren.

De Zone Gods, Jezus Christus, Die ter rechterhand Zijns Vaders zittende, den mensen gaven geeft, heilige ons in de waarheid; brenge diegenen, die verdwaald zijn, tot de waarheid; stoppe de lasteraars van de gezonde leer hunne monden; en begiftige de getrouwe dienaars Zijns Woords met den Geest der wijsheid en des ondersheids, opdat alle hunne redenen mogen gedijen ter ere Gods en tot stichting der toehoorders. Amen.